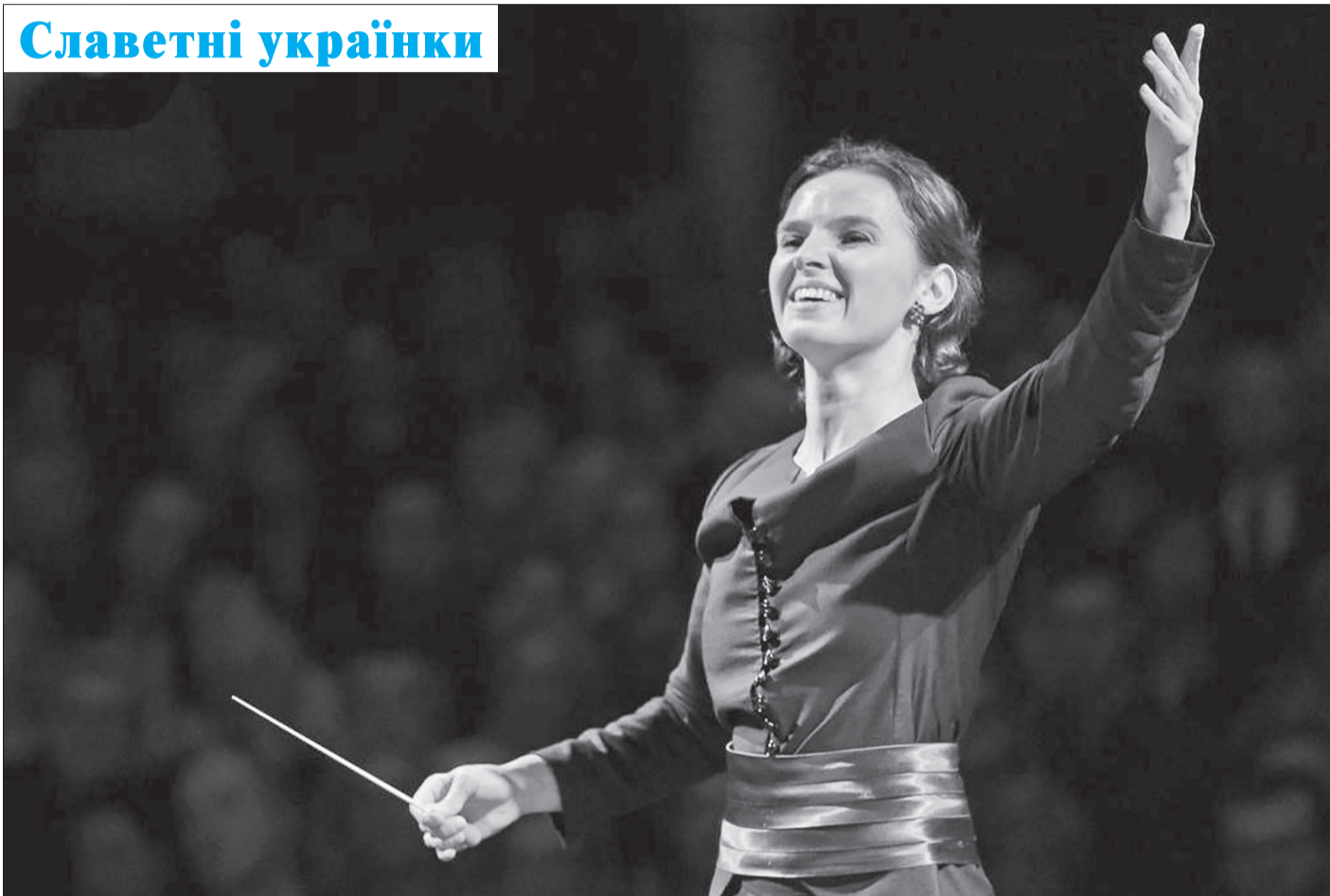

Славетні українки

Українка Оксана Линів стала першою жінкою, яка диригувала оркестром за 145-річну історію відомого оперного фестивалю у німецькому Байройті. Линів відкривала фестиваль 25 липня прем'єрою "Летючого голландця". Серед глядачів була канцлер Німеччини Ангела Меркель з чоловіком. Байройтський фестиваль – один із найвідоміших у світі музичних фестивалів, присвячений творчості німецького композитора Ріхарда Вагнера.

Антон ДРОБОВИЧ: Про історичну єдність у тюрмі народів

Володимир Путін давно і старанно працює над власним образом. Йому здається, що замало бути президентом найбільшої за площею держави. Він хоче виглядати лідером всього пострадянського простору, а також збирачем земель "найбільшого розділеного народу", тобто росіян.

Путін любить розмірковувати про державну неспроможність сусідніх країн, рахувати чужі гроші та ВВП, переймається проблемами національної ідентичності народів за межами Росії. Іноземний президент роздає непрохані поради, як нам треба жити.

12 липня на офіційному сайті президента РФ була опублікована стаття за підписом В. Путіна "Про історичну єдність росіян та українців". Не вдаючись у подробиці, цей текст можна охарактеризувати як набір банальностей, перемішаних зі старими тезами антиукраїнської пропаганди. Щоправда, досі ретрансляцію цих тез здійснювали особи з нижчим рівнем соціальної та політичної відповідальності.

Незрозуміло, з якою метою статтю В. Путіна опублікували також українською мовою. Якщо з російської оригіналу стало зрозуміло, що путінські радники погано знають факти з історії України, то український варіант продемонстрував ще й відсутність грамотних перекладачів.

Перший і єдиний текст українською на офіційному сайті президента РФ засвідчив тільки одне – українофобія

об'єктивно заважає бути хорошим фахівцем з україністики.

Оскільки російський президент так цікавиться національним питанням, я вирішив підтримати тему і висловити свої міркування про становище автохтонних народів у самій Російській Федерації. Тим більше, що від спікерів із сусідньої держави нам часто доводиться чути порівняння "благополучного" Татарстану у складі РФ зі "знедоленою" самостійною Україною.

Я щиро поважаю татарський народ і бажаю йому кращої долі. Не стану наслідувати Путіна, стверджуючи "історичну єдність українців і татар". Втім, між Україною і Татарстаном справді є чимало спільного.

Татари, як і українці, мають давню і славу історію, в якій ми бачимо видатних правителів, воїнів та митців. Тривалий час українці і татари жили разом в одній імперії, що придушувала їх прагнення до незалежності.

Як і кожна імперія, Росія вдалася до методу батога і пряника. Одних українців і татар знищували, ув'язнювали, виганяли на чужину. Інших – спокушали високими чинами, славою та багатством. Звісно, імперські блага надавалися в обмін на лояльність та відмову від власного національного "Я".

На початку XX століття українці і татари практично одночасно створили свої республіки. Це була не випадковість, не чиясь примха, а реалізація народного прагнення жити вільно у власній державі. Укра-

їні тоді пощастило більше, ніж Татарстану. Наші історичні шляхи розділила географія.

Як і Україна, Татарстан мав всі підстави бути союзною, а не автономною республікою: за площею території, кількістю населення та рівнем його соціального і політичного розвитку.

Однак сталінська національна політика ставила ще одну принципову вимогу до союзної республіки – мати спільний кордон із зовнішнім світом. Україна мала такий кордон, Татарстан – ні. Відтак Київ після розпаду СРСР зміг стати столицею незалежної держави, а Казань (попри велике бажання!) не змогла.

У своїй статті Путін згадав про стіну, що в останні роки з'явилася між Україною та Росією. Стіну ту він збудував власними руками, коли розв'язав збройну агресію проти своєї країни.

На жаль, стіна Путіна розділила також Україну з татарами та іншими автохтонними народами Російської Федерації. У 2014 році на українську землю ступили різні громадяни Росії, серед яких і татари, буряти, чеченці, осетини. Вони прийшли до нас не як гості, а як загарбники.

Ми пам'ятаємо, коли все тільки починалося, "місії" до Криму президента Татарстану пана Мінніханова. Так само пам'ятаємо і нещодавні вояжі до окупованих територій на сході України пана Хабірова, глави Башкортостану.

Закінчення на стор. 2–3

ГЕОРГІЙ ФІЛІПЧУК

6

МИКОЛА КУЛЬЧИНСЬКИЙ

7

ВОЛОДИМИР СВЯТНЕНКО

10

ОЛЕСЯ ЖУРАКІВСЬКА

14

СЕРГІЙ ЖАДАН

15

Закінчення. Початок на стор. 1

АНТОН ДРОБОВИЧ: Про історичну єдність у тюрмі народів

Антон Дробович

Татарстан відмовився від федеративного договору із Росією. На той час у Татарстану вже була власна Конституція, ухвалена на основі Декларації про державний суверенітет РТ. Декларація і Конституція РТ одержали підтримку більшості населення (61,4%) на всенародному референдумі 21 березня 1992 року. Однак відсутність зовнішніх кордонів та економічний тиск Москви все ж змусили Казань піти на поступки і укласти вже двосторонній договір на особливих умовах.

Татарстан став “державою, об’єднаною з Росією”. Перший президент Татарстану Мінтімер Шаймієв дуже пишався цим договором, що дозволив “зберегти і державу, і добрі стосунки з Москвою”. Однак з кожним роком суверенітет Татарстану обмежувався, а вимоги Москви до татарстанців зростали.

Справи в інших національних суб’єктах федерації ще гірше, ніж у Татарстані.

Усі глави республік були позбавлені статусу президента, яким вони користувалися у 1990-х. Кремль планомірно реалізує політику адміністративного укрупнення шляхом об’єднання суб’єктів федерації. Як наслідок, за п’ять років у Росії зникло шість національних автономних округів. Схоже, що на цьому зупинитися не збираються.

Прикладом безправ’я республік у складі Росії було перекроювання адміністративного кордону Інгушетії з Чечнею наприкінці 2018 року, незважаючи на численні протести інгушів.

Внутрішні та зовнішні кордони Російської Федерації Путін вважає шкідливим спадком більшовиків. Тому він розв’язує загарбницькі війни проти сусідів та руйнує російський федералізм. Однак кордони національних утворень в СРСР не були примхою.

Надати народам бодай видимість суверенітету було необхідно, аби вберегти Росію від розвалу. Схоже, що більшовики були більш далекоглядними російськими державниками, ніж Путін. Воюючи з федералізмом, той веде свою державу до нового 1991 року.

Яскравим прикладом ставлення до народів Росії стала законодавча заборона діяльності національних партій у 2001 році. Це було зроблено для недопущення розвитку політичних інститутів в Татарстані, Башкортостані, Чувашії, Бурятії, Якутії та інших республіках.

Тоді в примусовому порядку були ліквідовані партії, що представляли інтереси громадян Татарстану, наприклад “Итти-фак” (“Злагода”), “Өмет” (“Надія”), “Ватан” (“Батьківщина”). Пізніше Кремль пішов ще далі – заборонив громадські об’єднання. Жертвою цього рішення стали практично всі впливові громадські організації, які Москва не змогла поставити під свій контроль.

Навіть ті організації, які ніколи не проголошували ідей відокремлення республік від РФ, також ліквідовуються за рішеннями російських судів.

Існує практика, коли окремих правозахисників, журналістів чи громадських активістів засуджують “за злочини екстремістської спрямованості”, а згодом це стає підставою для закриття організацій, у діяльності яких брали участь засуджені.

“Злочини екстремістської спрямованості” – це не захоплення адміністративних будівель, не створення незаконних збройних формувань і не проголошення так званих “народних республік” – це про захист рідної мови, про базові права людини.

Ми бачили мотострілків з Ханкалі під нашим Джанкоєм, а танкістів з Улан-Уде під нашим Дебальцевим. Ми уважно стежимо за процесами, що відбуваються в окупованому Криму, тому знаємо, що саме татарстанці незаконно заволоділи суднобудівним заводом у Керчі. Це завод, на якому у 1992 році збудовано флагман українського флоту – фрегат “Гетьман Сагайдачний”.

Попри все це, українці не тримають зла на народи Росії. Ми усвідомлюємо, що татари та інші є заручниками і знаряддям імперської політики Москви. Так само, як колись українці були заручниками і знаряддям під час інтервенції СРСР до Угорщини (1956), Чехословаччини (1968), Афганістану (1979–1989).

Зрештою, агресія Путіна проти України повертається народам РФ бумерангом. Утримання окупованих територій лягло важким тягарем на республіканські бюджети.

Минулого року главою адміністрації Елісті, столиці Калмикії, призначили одного з ватажків терористичного угруповання “ДНР”. Він не має жодного уявлення про цю республіку, про калмицький народ та його проблеми. Призначення викликало чималий резонанс.

Всі ми пам’ятаємо слова калмицького активіста Санала Молоткова під час акції протесту, виголошені ним українською мовою: “Ви зневажали українську мову, ви знищували українську мову на Донбасі. Ви приїхали в Елісту на Калмикію, щоб знищувати калмицьку мову? Ви поважаєте калмицьку мову?”.

Згадаємо про проблеми Республіки Калмикія. У 2021 році її громадяни провели національний з’їзд в Елісті, на якому звинуватили Кремль у прихованому етноциді. Серед іншого вони покаржилися, що Калмикія залишається регіоном з найнижчою забезпеченістю населення водою в усій Росії.

Звісно, Путін зробив вигляд, що не почув калмиків, адже він сам використовує тему дефіциту питної води в окупованому Криму для міжнародного тиску на Україну. Згадки про водний колапс в Калмикії для окупанта вкрай незручні, а тому неприпустимі.

Українці більше не є знаряддям чужої імперії, тепер вони самі відповідають за свої вчинки і визначають власну долю.

На щастя, для України вже позаду злочини тоталітарного режиму, які Путін намагається виправдати, називаючи “спільними для нас трагедіями”. А от сьогодні народів Російської Федерації – трагічне, як і півстоліття до того.

Президент РФ стверджує: нібито через штучний розрив росіян та українців, російський народ сукупно може зменшитися на сотні тисяч, а то й на мільйони. Але що відбувається в самій країні Путіна? Російські переписи демонструють невинне зменшення частки українців у населенні федерації. Ще жорсткіше деукраїнізація проводиться в окупованому Криму.

Якось під час прямої лінії російський президент провів аналогію між українцями і росіянами з одного боку та ерзею і мокшею, корінними народами РФ, – з іншого. Він зазначив, що хоч ерзянська мова відрізняється від мокшанської більше, ніж українська від російської, однак ерзя і мокша “дорожать своєю єдністю” і вважають себе єдиним народом – мордвою.

На жаль, Путін забув додати, що за офіційною російською статистикою чисельність ерзі та мокші за останні 30 років скоротилася з мільйона до півмільйона осіб. Становище мокшанської та ерзянської мов, які є державними в Республіці Мордовія, просто катастрофічне, навіть у порівнянні з радянськими часами.

Ситуація із татарською мовою в Ро-

сії також викликає занепокоєння. Лише за період між переписами 2002 та 2010 років кількість татаромовних скоротилася на мільйон осіб.

Занепад мов народів РФ не є ані природним процесом, ані “спільною для нас трагедією”. Це результат русифікації – цілеспрямованої політики Москви, яка має на меті знищення етнічного різноманіття і демонтаж федералізму в Росії.

У 2018 році Державна дума внесла зміни до федерального закону “Про освіту”, згідно з якими державні мови національних республік РФ перестали бути обов’язковими для вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах.

Для того, аби вивчати в школі ерзянську мову, про яку згадував Путін, батьки учня мусять писати заяву на ім’я директора. Однак замість задоволення свого права на освіту рідною мовою учні та батьки часто наражаються на адміністративний тиск, публічне приниження та насильство. Громадяни роками безуспішно домагаються від влади відкриття ерзянської гімназії в столиці Мордовії Саранську.

Кількамільйонний татарський народ не має жодного татарського університету. У своєму зверненні до парламенту Татарстану в 2018 році президент Рустам Мінніханов запевняв, що татари нарешті одержать власний вищий навчальний заклад. Але Москва непохитна у своєму прагненні стримати становлення татар як нації.

Казані не лише не дозволили за свої гроші збудувати татарський університет. Використання татарської у шкільній освіті штучно обмежується.

Реалії змушують вчителів татарської звільнитися з роботи або почати викладати інші дисципліни. За власним зізнанням у березні 2019 року міністра освіти Татарстану Рафіса Бурганова, 1200 вчителів татарської мови вже проходять професійну перепідготовку за іншими дисциплінами.

Федеральна влада втручається навіть у глибоко особисті справи культур автохтонних народів. Всупереч позиції мовознавців Татарстану і Карелії, латиниця була прямо заборонена Москвою як графічна основа державних мов республік РФ.

Не лише Володимир Путін, але й представники автохтонних народів РФ чудово розуміють, що зникнення мови – це прямий шлях до зникнення народу.

Саме тому витіснення національних мов зі шкільної освіти та інших публічних сфер зустрічає відчайдушний спротив у республіках.

Незважаючи на поліційний терор, люди виходять на масові мітинги, влаштовують ходи, одиночні пікети, кампанії зі збору підписів. 10 вересня 2019 року заслужений удмуртський вчений Альберт Разін вчинив акт самоспалення перед парламентом Удмуртської Республіки. Перед тим, як підпалити себе, він тримав плакат з цитатою аварського поета Расула Гамзатова: “І якщо завтра моя мова зникне, то я готовий сьогодні померти”.

Нещодавно Верховна Рада ухвалила закон “Про корінні народи України”. У той час як окупаційна влада Криму забороняє діяльність Меджлісу кримськотатарського народу, Україна закріплює за корінними народами право на формування власних представницьких органів. Київ не призначає кримським татарам їх представників, не каже, кого їм слід обирати, яких релігійних переконань дотримуватися чи якою абеткою користуватися. Я пишаюсь цим законом і сумую водночас. Пишаюсь, що ми це зробили. Сумую – бо зробили лише тепер.

Наприклад, минулого року в Башкортостані суд визнав екстремістською найбільшу національну громадську організацію – “Башкорт”. Серед основних звинувачень – проведення мітингу на захист башкирської мови у вересні 2017 року.

Прокуратура охарактеризувала захід як “провокаційний” і заявила, що у виступах його учасників “містяться висловлювання, що мають лінгвістичні і психологічні ознаки розпалювання ненависті і ворожнечі”. Також у провину “Башкорт” поставили “негативну оцінку представників законодавчої та виконавчої влади”.

Громадські активісти, які борються за збереження мови та культури рідного народу, перебувають під постійним тиском правоохоронних органів. Вік, стать, політичні переконання не мають значення.

До суду притягалася як татарська мода з громадської організації “Азатлык”, так і пенсіонери з Татарського громадського центру.

Всі, хто наважуються говорити не лише про збереження міжнародного розмаїття, але й про необхідність зміни влади в РФ, знають більш брутального тиску.

Наприклад, якутський шаман Олександр Габишев та башкирська діячка Раміля Сайтова стали жертвами примусового психіатричного обстеження та “лікування”.

Російська влада, яка так переймається дотриманням релігійних прав в Україні, розгорнула справжній терор проти “неправильних” ісламу і християнства в самій РФ та на окупованих нею територіях. Релігійних мусульман переслідують як екстремістів.

Достатнім приводом для тривалого ув’язнення є знайдення при обшуку – ні, не зброї – літератури.

Російська адміністрація відмовляє у праві на задоволення своїх релігійних потреб деяким протестантам, а також вірним Православної Церкви України. Жертвами нетерпимості влади стають послідовники марійської традиційної релігії. Знищення чиновниками і православним духовенством марійських святинь і місць поклоніння, накладання різного рівня заборон і обмежень на проведення марійських релігійних обрядів – частина повсякдення народу марі.

За рівнем расизму, ксенофобії та антисемітизму Росія суттєво випереджає Україну, хоча ці суспільні хвороби у тій чи іншій мірі притаманні багатьом країнам світу. В РФ ці проблеми намагаються приховати особливою риторикою: своє називають “патріотизмом”, чуже – “націоналізмом”, “фашизмом” та “нацизмом”.

Окремо наголошую, що не голосування за російський текст резолюції Генасамблеї ООН засвідчує: хто нацист, а хто ні. Більш показовими є мова ворожнечі російських ефірів та етнічне насильство російської вулиці.

Справжнє ставлення російської влади до федералізму демонструє також економічна модель відносин між центром та регіонами. Стратегія Кремля – поступове збільшення відрахувань до федерального бюджету та посилення фінансового навантаження на місцеві уряди реалізацією соціально-економічних програм. Поступово навіть самодостатні республіки перетворюються таким чином на дотаційні провінції.

Посилення економічної залежності регіонів переслідує цілком зрозумілі політичні цілі. Дискредитується сама ідея національних республік через демонстрацію “неефективності та безгосподарності” місцевих еліт.

Яскравим прикладом колоніально-го становища в Росії є Татарстан – один із найзаможніших та найрозвинутіших суб’єктів федерації. Багата нафтою республіка слугує дійною короною федерального бюджету, але не має права самостійно визначати, в якому обсязі татарські школярі повинні вивчати рідну мову.

Економічний визиск розвинених рес-

публік – одна з тем, яку регулярно порушують навіть лояльні Москві політики і громадськість.

Викачуючи з регіонів гроші та природні ресурси, Москва залишає натомість соціальну руїну, спустошення та зону екологічного лиха.

У 2019 році екологічні проблеми Поволжя потрапили в заголовки європейських ЗМІ. Одразу декілька європейських країн заявили про призупинення транзиту російської нафти. Причина – забруднення сировини хлорорганічними сполуками, які там опинилися через хижачку експлуатацію родовищ, до того ж застарілими і небезпечними технологіями. За оцінками експертів, це може призвести до передчасного занепаду всієї нафтовидобувної галузі у Татарстані та Башкортостані.

Трагічним прикладом застарілих методів видобутку копалин, що використовує російська влада, є місто Сібай в Башкортостані.

Починаючи з листопада 2018 року тут склалася кризова ситуація у зв’язку з постійними викидами продуктів горіння рудних порід з покинутих кар’єрів гірничо-збагачувального комбінату. Кар’єр в Сібаї тліє до сьогодні – третій рік поспіль, перетворивши Сібай на одне з найнебезпечніших місць в усій Євразії.

Складна екологічна ситуація і в Удмуртії, де у прикордонному з Башкортостаном містечку Камбарка розташований полігон знищення хімічної зброї. На базі цього об’єкта за рішенням федерального уряду повинен з’явитися комплекс з обробки, утилізації і знешкодження відходів 1 і 2 класів небезпеки потужністю до 50 тис. тонн на рік. Державним замовником призначена корпорація “Росатом”.

Рішення влади зустріло спротив громадськості, яка намагається провести місцевий референдум, щоб заблокувати федеральну ініціативу. Проти будівництва заводу виступили одночасно екологічні активісти, представники удмуртського, башкирського і татарського національних рухів. Однак російська влада знає лише одне вирішення проблеми – замовчувати її та переслідувати всіх незгодних.

Тим часом у Приволзькому федеральному окрузі РФ за даними Національного медичного дослідницького центру радіології, показники онкологічних захворювань протягом останніх 10 років зросли на 30%. Недбале поводження з радіоактивними матеріалами в Росії несе загрозу і сусіднім країнам.

Навіть в окупованому Криму, з якого путінська влада прагне зробити вітрину успіхів, після приходу російської адміністрації не забарилася екологічна катастрофа – токсичні викиди на заводі “Кримський Титан” у серпні 2018 року.

Реалії Татарстану та інших республік наочно демонструють Україні, що будь-які тісні відносини з Росією в перспективі ведуть до втрати незалежності, русифікації, позбавлення прав громадян, економічного визискування, соціальних та екологічних катастроф.

І для нас не стане втіхою, якщо це знову оголошать “спільними для нас всіх проблемами”. Від влади, яка постійно генерує ці проблеми, треба просто триматися подалі.

Мені дуже прикро, що наразі Татарстан для України є прикладом того, чого варто всіма силами уникати. Але колись настане той день, коли і громадяни Татарстану самі вирішуватимуть свою долю.

Р. С. Висловлюю подяку Центру дослідження безпекового середовища “Прометей” за цінні консультації під час підготовки матеріалу.

Антон ДРОБОВИЧ,
голова Українського інституту
національної пам’яті
З відкритих джерел

Просвітницьке зібрання: новий формат

Світлана МАСЛОВСЬКА,
в. о. голови Чернівецької обласної
організації ВУТ “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка

Наприкінці липня буковинці вшанували пам’ять славного Івана Діброва (Гаврила Васильовича Гордого). То незабутні враження духовного й літературного єднання. У храмі його відчуваеш особливо трепетно. Єдність поколінь, високі моральні начала, гармонія слова й молитви.

Цього разу – у с. Добринівці, куди нас зібрав Іван Діброва. Нас – співорганізаторів дійства: Чернівецьку обласну організацію Національної спілки письменників України, Товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка і територіальну громаду Юрковецької сільради.

Виконувачка обов’язків голови обласної “Просвіти” **Світлана Масловська** нагадала парафіянам храму, що земляк-добринівчанин, маючи талант літератора, небайдужість до долі селянина-українця, тавро “безбожника”, а насправді – ненависника московських попів-негідників, став стражданням на рідній землі. За чисті струмки-поезії, ліричні, драматичні й сатиричні твори, які ще належить зібрати, можливо, в одну збірку і читати та просвітлюватися...

– Кожне село має свою основу, осереддя, – продовжує голова обласної організації НСПУ **Василь Джуран**. – Діброва – ваша, добринівчанин, основа. У літературу зазвичай вступають у більш зрілому віці, але, запримітивши довершеність слова Гаврила Гордого, Іван Франко вводить його в літературу. Пробиваючись “білим конем” не лише в освіту, але й у письменництво, не воліє бути ані в житті, ані в прізвисьці – Гордим, а бере собі за псевдо “Діброва” – від добриновецьких дібров, а ім’я – у Франка як свого літературного хрестителя. Селянська працелюбність і та ж скромність. Як у Івана Бажанського, котрий підписувався під своїми творами “Мужик”, себто селянин. Діброва писав про все, що тривожить, що болить і що в світі обертається. Не мирився з цісарським приниженням Людини та злидненням життям народу. За що двічі був ув’язнений. Виходив і знову писав. Так було б ще довго-довго, мабуть... Але 36 ще не виповнилося,

як отруїли. Не стало великого жертвника, чужа недбалість не дала шансів вижити рукописам. Така незворотність минулого. Але й те, що маємо – мусимо цінувати, очищатися сьогодні, залишити нащадкам.

– Людей, які “дбають не про себе”, – одиниці. Серед них – Іван Діброва. – Так потверджує (і так є) **Іван Дерда** – народний артист України, професор кафедри музики Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича родом із сусідніх Горохівців. – Воістину, людина закінчується на землі тоді, коли втрачає дух. Але через молитву, високе слово, а слово є Бог, пам’ять людську – може жити вічно. Того заслуговує майстер слова народного Іван Діброва, який через власні страждання своїм словом пробуджував люд на волю, боротьбу, гідність.

Ще один гість – начальник відділу освіти, культури, молоді та спорту Юрковецької громади **Ярослав Котик** закликав жити з добром і любов’ю в серці, аби нащадки згадували нас щирим словом. Запропонував прихожанам храму – вчителю шкіл громади внести до шкільної програми вивчення життя і творчості особистостей сіл громади і обов’язково вшанувати кожного з них на освітянсько-культурно-просвітницьких заходах.

– Щоб поезія і проза, драматичні твори й публіцистика, переклади й сатира Івана Діброва жили в пам’яті людей, вчили, просвітлювали, несли до людей тепло і правду, варто заохочувати до їх читання. – Мудра промова вчительки Добриновецького НВК **Ганни Бутняк**, яка готувала учнів школи до нинішнього незвичного, але такого пізнавального зібрання і на знак пам’яті про цю історичну мить-вшанування – виготовила для дітей і гостей шкільні календарики зі світлинами Івана Діброва. Близько півсотні діток стали учасниками цього дійства. Інсценізації творів Діброва, його проза й вірші – ми слухали заворожені талантом і безпосередністю водночас. Чого тільки вартує сцена прощання малого Гаврилка із друзями, коли мама й тато відправляли сина на науку?... “Для других жити – мати щастя. І я пішов шукати щастя” Чи знайшов його?

Ми ж знайшли. Скарб-спілкування у храмі – про народного велета Слова.

Злодійський геополітичний розбій набирає обертів

Василь ЛІЗАНЧУК, доктор філологічних наук, заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка, лауреат премії імені В'ячеслава Чорновола в галузі журналістики і публіцистики

Закінчення.

Поч. у ч. 30 за 2021 р.

Під час широкомасштабної фальсифікації створено низку стратегічних історичних міфів. Анатолій Ціпка, зокрема, назвав такі:

1. Про існування Суздальської Русі, хоча про її існування ніхто до Катерини II не знав;

2. Про те, що Москва була заснована за участі київських князів, хоч до цього було відомо, що заснували її волею ординського хана Мінгу-Гірея 1272 року;

3. Про те, що Московія – це Русь, а москвити вже не фіни і не татари, а слов'яни – “русский народ”;

4. Про якусь “иго Орды”, хоч до цього історики вважали, що Московія впродовж трьох століть була складовою частиною Орди і оплотом її боротьби з Руссю;

5. Про “подвиги” князів О. Невського і Д. Донського.

Усі вигадки були остаточно канонізовані та стали основою для створення безлічі інших історичних та літературних міфів у 40-50 роках минулого століття, коли відбувся поворот від пролетарського інтернаціоналізму до російського націонал-більшовизму. Сталін і його найближчі політики заперечували багатонаціональну історію Російської імперії на користь історичного наративу, який би підкреслював панівне значення російського народу в будівництві держави впродовж всієї історії. Нині Путін, як і Сталін, виконує заповіт Олександра II своїм дітям: “Могущество России основано на единстве государства, а потому все, что может клониться к потрещению сего единства и к отдельному развитию различных народностей, для нас пагубно и не должно быть допускаемо”.

Щоби не допустити вільного розвитку українців, формування у них національної свідомості та ідентичності за часів білих царів-батьчків і червоних комісарів-генсеків було наплоджено 480 циркулярів, указів, ухвал, постанов, розпоряджень тощо, спрямованих на заборону української мови, культури, звичаїв, традицій, тобто – на тотальне зрощення українців. За 70 років комуністичної влади в Радянському Союзі було знищено понад 120 мільйонів безневинних людей, з них понад третина – українці. Такого геноциду історія людства не знала. Для зменшення кількості українців московські комуністичні правителі організували три штучні голодомори: 1921-1923;

1932-1933; 1946-1947 роки. Як згадував Вінстон Черчилль, Сталін сказав йому, що “ліквідував у 30-х роках 10 мільйонів селян”. До речі, вождь світового пролетаріату, тиранозавр Сталін замордував у чотири рази більше людей, ніж узурпатор, людиноненависник Гітлер.

Московська комуністична кліка на чолі із Сталіним перелякалася бурхливого розвитку української нації під час українізації. Постановою ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про хлібозаготівлі від 14 грудня 1932 р. також було зобов'язано припинити українізацію, бо вона, мовляв, проводиться без “правильного большевистського керівництва”, механічно, тому потрібно “изгнать петлюровские и другие буржуазно-националистические элементы” з цього процесу. Цю імперсько-шовіністичну постанову ЦК ВКП(б) і РНК СРСР продублювали 15 грудня 1932 р. Сталін і Молотов. Вони у телеграмі до ЦК республіканських компартій, крайкомів і обкомів, головам Раднаркомів, край- та облвиконкомів вимагали терміново припинити “українізацію” в районах РРФСР, Середньої Азії та Казахстану, де компактно проживали українці. До тих районів належали Кубань (2 млн), Курська обл. (1,3 млн), Воронежська область (1 млн), Далекий Схід, Сибір, Туркестан (по 600 тис. українців). Над ними Україна здійснювала своєрідне шефство, скеровуючи туди кадри, забезпечуючи необхідною українською літературою.

В Україні винищували українців штучними голодоморами-геноцидами з метою заселення українських етнічних земель чужинцями. Про ці звірства московської комуністичної влади є сотні документів, які повністю заперечують тезу Путіна, що на Богом даній українській землі “спокоявці жили російські люди”. Наприклад, в одному із “Сообщений всесоюзного переселенческого комитета при Совнаркоме СССР о переселении на Украину с других территорий страны” мовилось, що план переселення в Україну на 28 грудня 1933 року виконаний на 104,7%. До Дніпропетровської, Донецької, Одеської і Харківської областей з Російської Федерації відправлено 329 ешелонів, які перевезли 21856 господарств, 117149 членів сімей, 14879 коней, 21896 корів і 38702 голови інших свійських тварин. Путін вважає позитивним що “історія України і її культура розвивалася в рамках великоросійської цивілізації”. Він замовчує російську імпералістичну жорстокість щодо України. Почуймо видатного мислителя Івана Франка, який об'єктивно писав, що “... замість одного вікна, котрід Петро прорубав в Європу, він позатикав ті вікна в Європу, котрі перед ним у нас на Україні були. І коли через те у нас на Україні стало глухо і темно, всі найбільші наші сили йшли в центральне вікно і дусилися і ниділи в нім, повертаючи свою працю на службу не свому, а чужому народові. Та й подумаймо впрочім, що такого великого збудував і забезпечив Петро? Збудував і забезпечив поперед усього тую величезну централізовану машину державу, котра від его часів подвійною вагою і подвійним гнетом налягла на Росію і на Україну. А кілька то добра, кілька крові потратилось, щоб забезпечити і утвердити таку цюцю, щоб придусити на всіх окраїнах остатки вольного партікулярізму, вольного народного духа”.

Путін улесливо замовчує у своєму зверненні до росіян, українців, громадян європейських країн, що не менше, а більше української “крові потратилось, щоб забезпечити і утвердити таку цюцю”, як СРСР. На жаль, чимало українців, одурених ленінсько-сталінською маніпулятивною пропагандою, ставало збільшуваними малоросами “без дома и без улицы”, які фанатично служили російській імперії під назвою “Советский Союз”. “Многонациональное советское Отечество” розтрошилося об відчайдушний народно-демократичний здиг. Сталося те, що завжди підстерігає, чекає імперії. “Великий, могучий...”, за якого цупко трималися більшовики, розвалився. Віковічна мрія українського народу бути вільним на своїй землі стала дійсністю 24 серпня 1991 року. Українці вирвалися з отруйних обіймів “старшого московського брата”. Путін під гаслами, що “росіяни і українці – один народ”, що “українці і росіяни – брати” прагне будь-що відродити “імперію зла” Радянський Союз.

Потрібно ще і ще нагадувати, що українці хочуть жити у мирі та злагоді зі всіма народами, тим паче із сусідами – росіянами, біло-

росами. Невже автори статті, під якою підпис Владімір Путін, не здатні на добросесний науковий аналіз сукупності різних джерел – літописних, археологічних, лінгвістичних, антропологічних, які, безперечно, свідчать, що росі=русини=руські=українці і моксельці=москвити=росіяни – це два різні народи, які сформувалися у різний час, у різних природогеографічних середовищах на основі різних племенних і етнічних субстратів?!

Психологічна травма росіян з приводу загибелі імперського СРСР глибока насамперед тому, що комуністична маніпулятивна пропаганда нав'язувала їм такі міфи про імперію, за якими вона є непорушна, непереможна, наймогутніша, і все це – завдяки “великому російському народові”. У багатьох росіян виробилось не завжди усвідомлене відчуття своєї домінантності в Україні, і будь-який крок до зрівняння в реальних національних і мовно-культурних можливостях такі люди сприймають як своє ущемлення. Таке трактування історичних реалій є основою екзистенційних мотивів небажання росіян взяти на себе бодай частину покаяння за всі минулі “експериментування” над українцями. Уникання вибачення – не що інше, як виправдання насильства, яке впродовж століть було вчинено над українцями. Це майстерно використовує сучасний кривавий московський цар-батьчко, новітній тиранозавр Путін.

Зловісною енергією московського шовінізму, расизму, укра-

їнофобії наповнена путінська стаття, яка не без лукавої іронії розповсюджена також українською мовою, мовляв, “справжня суверенність України можлива лише в партнерстві з Росією”. Одряду слово “партнерство” та ще “з Росією” викликає шквал трагічних емоцій. Московські загартники разом із сепаратистами-колабораціоністами восьмий рік ведуть війну проти України. За цей час вони вбили майже 14 тисяч краших синів і дочок – захисників України, понад 20 тисяч поранено, морально і психологічно травмовано. А скільки поруйновано промислових підприємств, шахт, сіл!? Якщо росіяни і українці – один народ, то чому путінські головорізи знищують своїх братів? Чи немає межі лицемірству російським злодіянням?

Стаття за підписом Путіна спрямована на психологічне травмування не лише українців та росіян, а й громадян країн європейської співдружності. Адже природне право розвивати і утверджувати вільну, правову, соціальну, демократичну, соборну українську Україну Путін називає “проектом анти-Росія”. “Ми ніколи недопустимо, щоб наші і-

нальний політиці застосовують настанови російського філософа, історика Г. Федотова, який наголошував, що “ми присутствуємо при бурно і незвичайно небезпечно для нас процесі: зародженні нового українського національного свідомості, в сутності новий нації. Она еще не родилась окончательно, и ее судьбы еще не predetermined. Убить ее невозможно, но можно работать над тем, чтобы ее самосознание утверждало себя как особую русскую форму сознания”. Цей морально-психологічний аспект українофобії – найстрашніший, найнебезпечніший, бо спрямований на розтління української національної ідентичності і заміну її російською. Особлива форма російської свідомості українців вбирає в себе малоросійство, манкурство, хахлуйство, яничарство та інші аморальні якості.

Ще Тарас Шевченко застерігав, наголошував, що неоднаково йому, як “злі люди” різними лукавими методами присплять Україну, сприятимуть тому, щоби “перевертні підростили” і допомагали “москалеві господарювати” – обкрадати, руйнувати, “Україну-матір катувати”, знеславлювати національно свідомих українців.

Млява реакція у керівних політичних колах і журналістському середовищі європейських національних держав на симптоматичний опус Путіна дає підставу стверджувати, що у цих країнах є такі ідеологічні сили, які не знають і, мабуть, не дуже хочуть знати правду про багатовіковий геноцид, етноцид і лінгвоцид українського народу. Деякі очільники національних держав не усвідомлюють, що українці мають таке ж природне право бути господарями на своїй землі, як німці – в Німеччині, норвежці – в Норвегії, поляки – в Польщі, румуни – в Румунії, угорці – в Угорщині, французи – у Франції, шведи – у Швеції, японці – в Японії, утверджені у всіх клітиках державного і суспільного організму українську мову, розвивати національну культуру, звичаї, традиції, творити свою правдиву історію, мати єдину помісну Українську Православну Церкву.

Інформаційно-психологічна війна за серця і розум українців, яка переросла у військову агресію Російської Федерації проти України, – це війна ідентичностей, боротьба за буття чи небуття українського народу, національної держави. Творення українського “суцільного культурного організму” (Іван Франко) потребує цілеспрямованої державницької політики, розуміння що Україна мононаціональна країна. Природним є прагнення українців мати свою суверенну державу, бо лише за цієї умови можливий продуктивний розвиток національного життя корінних народів України та повноцінного життя національних меншин (спільнот) – органічної складової світового гуманітарно-культурного багатоманіття, яке хоче знищити московський імперіалізм.

Отже, вироблення української інтеграційної гуманітарно-інформаційної політики, здійснення Національної Ідеї державотворення в сучасних умовах гібридної війни Росії та глобалізаційних процесів має синтезувати абсолютні, національні, громадянські, сімейні та особисті соціокультурні, морально-духовні цінності українців.

40. ФАСИЛІТАТОР (-ка)

10 липня 2021 року у Львові відбувся Форум жіночого лідерства заходу України політичної партії “Європейська Солідарність”, організований за підтримки Національного демократичного інституту, Агентства США з міжнародного розвитку та уряду Канади. Не обійшлося і без чергового англїзму, чи радше американізму *фасилітатор (-ка)*, бо в ролі так званих *фасилітатор* виступали депутати від цих націмітаторів з доповідями на зразок: “Роль і місце підприємництва в формуванні місцевих бюджетів”. Фасилітаторки: Н. Южаніна, З. Куриляк. “Домашнє насильство: криза сім’ї в суспільстві”. Фасилітаторки: М. Іонова, І. Трохим та ін. Чому ці жінчини раптом стали “фасилітаторками”, а не звичними доповідачками чи доповідачками, пояснити не вмію...

Одне з питомих джерел, що подає українські відповідники до новоанглїзмів, дає визначення *фасилітатора* як людини, яка “забезпечує успішну групуву комунікацію”, що сповна вкладається у слово *керівник, ведучий* чи *помічник ведучого*, що аж ніяк не пов’язано з розовими доповідями партійних функціонерок.

Отож, до джерел: що означає це слово в англїській мові і якого воно походження?

На перший погляд, англїське слово *facilitate* [fəˈsɪlɪteɪt] v (past і p. p. facilitated, pres. p. facilitating) полегшувати, просувати, сприяти. progress [ˈprɒɡres] n *to facilitate* ~ сприяти розвитку (АУС, с. 491); похідне facilitation, як свідчить джерело з американської англїської, — це “сприяння третьої сторони у розв’язанні конфлікту”; натомість іменник-агентив (тобто назва діяча) *facilitator* — це ведучий, людина чи річ, яка полегшує дію чи процес: “справжній вихователь діє як *фасилітатор навчання*” або ж людина чи річ, що сприяє; особа, відповідальна за керівництво або координацію роботи групи, як та, яка веде групову дискусію.

Походить ця лексема з латинської мови, де *facilis* означає “легко”, що, своєю чергою, похідник від *facio* “робити, чинити, діяти та ін.” (див. Словник латинська-українська). Дійшло навіть до особової форми дієслова *фасилітую*: “Я часто розповідаю про *фасилітацію*, *проводжу тренінги та безпосередньо фасилітую зустрічі IT-команд...*”, — каже так звана *фасилітаторка* з дуже симптоматичної протинаціональної установи УКУ, де українська мова не просто не є пріоритетом, а навпаки, будь-яку україноцентричну проблематику системно виведено за межі освітнього процесу (Міфи про фасилітацію).

Натомість наші освітні руйнатори, зокрема в системі НУШ (так звана нова школа), що не здатні творити освіту на питомій національній основі, механічно запозичують чужі освітні практики і вживають цей англїзм латинського походження під час проведення, як вони кажуть, тренінгів (замість *вишколів*) у школі та виші, приписуючи цьому слову найрізноманітніші роздроблені смисли, які преспокійно передають наші слова на зразок *керівник, помічник (асистент), провідник, ведучий*. Нема жодного сенсу списувати стоси паперу, аби пояснити значення невмотивованого запозичення замість того, аби розширювати значення питомих слів. Найвідповідніше наше слово в цій ситуації — це *помічник*.

Отже, вищезазначені партфункціонерки такі самі *фасилітаторки*, як і *коучки, тьюторки, менторки*, аби лиш не українки.

ПРОТИАНГЛІЗМ від Ірини ФАРІОН

41. КЕШБЕК

Лексема *кешбек* останнім часом вийшла за межі фінансово-економічної термінології (див. кеш < англ. cash “готівка”, “готівкові гроші”, “оплата готівкою” — Загородній А. Г, Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011, с. 321), і ми можемо споглядати її з рекламних оголошень у публічному просторі та чути в розмовно-побутовому мовленні, коли йдеться про платіжні операції. Саме з огляду на це вона стала об’єктом нашого аналізу. Чи потрібно так масовано ліпити це слово в загально-розмовну лексику?

До прикладу в інформпросторі читаємо, що у Верховну Раду внесли законопроект № 5734-2 про “*всеукраїнський кешбек*” (Надія Клочко. В Раду внесли законопроект про “*всеукраїнський кешбек*”), який пропонує внести зміни до Закону України “Про банки і банківську діяльність”, “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні”, а також до Закону України “Про платіжні послуги”. Сама назва законопроекту також містить цей англїзм (американізм): Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження *всеукраїнського кешбеку за безготівкової розрахунки*”, проте в тілі законопроекту жодного разу не вжито слова, заявленого в заголовку, натомість є *оверсайт* (тобто *нагляд*) і *інтерчейндж* (тобто *комісія*).

Отже, що таке *кешбек* як фінансово-економічний термін? Це повернення частини грошей за покупки, здійснені в інтернет-магазинах, або програма лояльності, яка стимулює клієнтів здійснювати покупки за допомогою пластикової карти (Що таке *кешбек*, як він працює і де в Україні та у світі можна ним скористатися?).

Термін “*кешбек*” вперше застосовано у США в 1970-х роках ХХ століття у сфері використання кредитних карток. Зазвичай він тоді становив 1-2 % і виплачувався раз на рік наприкінці кожного грудня. Сьогодні *кешбек* переважно використовують у банківських та небанківських програмах персональної фінансової лояльності (доброзичливості — *І. Ф.*), а також у інтернет-торгівлі (у цьому випадку виплати *кешбеку* здійснюють компанії-посередники, що скеровують покупців на сайти продавців і діляться частиною своєї комісійної винагороди з покупцями).

Не вникатимемо в дрібниці цих фінансових операцій, проте проникнемо в значення цього слова в мові-джерелі: *cashback* [ˈkæʃbæk] n утворено способом складання дієслова *cash* + багатозначне і різночастининомовне слово як прислівник *back*, тобто це слово-комполіт, де *cash* v 1. платити готівкою; 2. отримувати гроші за чеком (АУС, с. 226); *back* adv. 1. ззаду, позаду; 2. назад, у зворотному напрямі та ще низка супровідних значень (АУС, с. 128). В Українсько-англїському словнику ділової людини — це повернення або повернення частини ціни покупки як стимулювання попиту.

Як на мене, в торгівлі та взагалі у фінансовій сфері ще ніхто нікому нічого не повернув без користи для себе, а не для клієнта. То пощо за американізмом *кешбек* приховувати наше *повернення коштів*, якщо воно є? Аж ніяк не є абсолютним аргумент, що однослівний термін кращий за двослівний. Та ще й у тому випадкові, коли саме *кешбек* — це поєднання двох слів в американському варіанті англїської мови.

42. Чат

І хто з нас не грішив бездумним уживанням англїзму *чат* — мережевого засобу для швидкого обміну текстовими (так звані *веччати*), голосовими повідомленнями та *відеочатами* між користувачами інтернету одночасно, без затримок? Головна відмінність *чату* від *форуму* полягає у здійсненні *чату* реально, саме в цю мить, без затримок.

Чатом називають також саме програмне забезпечення, використання якого дає змогу вести мережеве спілкування.

В англїській мові це багатозначне і різночастининомовне слово: *chat* [tʃæt] n 1. невимушена (дружня) розмова; балаканина; шебетання, базікання; a friendly ~ дружня розмова; a pleasant ~ приємна розмова; a ~ about розмова про; a ~ between розмова між; a ~ with розмова про з; to have a ~ поговорити, побалакати; 2. дія. нахабство, зухвалість; 3. pl гірн. порожня руда; 4. розм. воша;

chat [tʃæt] v (past і p. p. chatted, pres. p. chatting) невимушено розмовляти, базікати, теревенити; to ~ about розмовляти про; to ~ with розмовляти з (АУС, с. 241).

За однією з версій, слово постало з пізньосередньовіського дієслова *chatt(e)* 1400–50 рр. як скорочення від *балаканини*: *chater* n 1. балаканина, базікання; 2. шебетання, гелгіт; скректання; джерджання; 3. дзюрчання; 4. деренчання; 5. стукіт, клацання; 6. *тех.* вібрація, дрижання.

У тих самих значеннях слово вживають як дієслово. За іншою, не менш імовірною версією, що впливає зі звуконаслідувальних значень, лексема виникла як звуконаслідування птаха із сімейства дроздів.

Отже, як бачимо, в мережевий простір заведено давнє багатозначне і різночастининомовне англїське слово з його першим значенням, у якому воно й запанувало в інтернетному спілкуванні. То що ж вадить взяти українське слово, наприклад *бесіда*, як відповідник до цього англїзму?

В українській мові *бесіда*, -и, ж. 1. розмова з ким-небудь; 2. доповідь, повідомлення на яку-небудь тему з наступним обміном думками; співбесіда; 3. *розм.* гуляння в когось; бенкет. 4. *розм.* товариство, компанія. 5. *діал.* мова, мовлення (СУМ I, с. 162).

Це слово відоме ще в старослов’янській мові зі значеннями: 1. “слово, річ, розмова; мова; манера речі”; 2. “проповідь” [ССС, с. 83], що походить із праслов’янського **besēda*, утвореного від прислівника *bez* “зовні” і іменника *sēda* “сидіння” з первісним значенням “сидіння надворі”, пізніше “зібрання”, що згодом на цій основі набуло значення “розмова”, “спілкування” (ЕСУМ I, с. 176; ЭССЯ 9, 168–171). Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. по-

дає цю лексема лише зі значенням “мати розмову, розмовляти (з ким)” (ССУМ XIV–XV 1, с. 95), Євген Тимченко — тільки зі значенням “пир, пирушка” (ТМС XV–XVIII, с. 53), натомість СУМ XVI — першої половини XVII ст. містить аж п’ять значень цього слова, серед яких найперше “мовлення, мова, слова” (СУМ XVI–XVII 2, с. 80–81). Отже, впродовж століть відбулося розширення семантичної структури цього слова з усталенням головного значення — *назви процесу спілкування*. З огляду на це є всі підстави розширити значення цього слова на *спілкування у всемережжі*.

Не менш важливо пам’ятати, що до слова *розмова* в українській мові нараховують понад 80 синонімів, найвідоміші з яких: *базікання, балаканина, балачки, баянідраси, бесіда, варнякання, говорільня, гутірка, лялякання, мова, пас(и)талакання, переговори, перемови, поговори, річ, розмовини, теревені, траляляки, шушукання* та ін. (ВССУМ, с. 411).

Отже приємного перебування в бесідах всемережжі (чи нету), а *чатувати* будемо, охороняючи, пильнуючи когось (чи щось), нетерпляче чекаючи чи вичікуючи на появу когось (чогось) (СУМ XI, с. 283). Творімо нові значення з предковичних і рідних слів.

Умовні скорочення:

АУС — Англо-український словник. Гороть Є. І., Коцюк Л. М., Малімон Л. К., Павлюк А. Б., під заг. кер. Є. І. Гороть. Вінниця: Нова книга, 2006. 1699 с.

ВССУМ — Вусик О. С. Словник синонімів української мови. Тернопіль: Богдан, 2013. 575 с.

ЕСУМ — Етимологічний словник української мови: У семи томах / За ред. О. С. Мельничука. К.: Наук. думка, 1982–2012. Т. 1–6.

ССС — Старославянський словарь (по рукописам X–XI веков): Около 10 000 слов / Э. Благова, Р. М. Цейтлин, С. Геродес и др.; под ред. Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. 2-е изд., стереотип. М.: Рус. яз., 1999. 842 с.

ССУМ XIV–XV — Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: У двох томах. К.: Наукова думка, 1977–1978.

СУМ — Словник української мови: В 11-ти томах. К.: Наук. думка, 1970–1980.

СУМ XVI — XVII — Словник української мови XVI — першої половини XVII ст.: у 28-ми вип. Львів, НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип’якевича 1994–2008. Вип. 1–14.

ТМС XV–XVIII — Тимченко Є. Матеріали до Словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст.: у 2-х книгах / Підготували до видання В. В. Німчук та Г. І. Лиса. Пам’ятки української мови. Серія словників. Київ — Нью-Йорк, 2003. Книга I. 512 с. Книга II. 512 с.

“Вовча яма” для путінського етношовінізму

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Даруйте, але гидко й нудно, коли час від часу переглядаєш основні кремлівські телеканали “скабеево-соловйовського” розливу. Правда, було б соромно, спостерігаючи політичні “зеббельс-шоу”, в яких беруть участь різні нашинські трюхани, карасі, ковтуни, цибулюки..., що частенько використовуються (за так чи за дрібні чайові) москowitzами для шовіністичного дурману. Хоча ці “наші” продовжують і надалі вірувати в свою месійну роллю захисників українських інтересів, ніби не знаючи, що для чванливого зоологічного політикуму Московії невідомо (з моменту свого виплодження), що таке діалог, дискусія, істина. Про інших челядників-запродавців не варто згадувати взагалі ні вдень, ні проти ночі, зберігаючи за ними “право” балакати самим з собою.

Але залишається реальність: усе розпочинається і завершується Україною. “Методологією” для нинішніх дискусій з “українського питання” є творіння Путіна в стилі “а-ля Брежнєв”. Цей документ не є історичним чи публіцистичним матеріалом, а лише політичним як головний складник військової доктрини, в якому неприкрито сформульовані загрози для України. Практично він став квінтесенцією геополітичного курсу Росії на далеку і близьку перспективу. Звичайно, можна продовжувати жартувати і вимальовувати “фейсбучних жаб”, додаючи сарказму щодо наукового контенту, правдивості і об’єктивності. Але всі свідомі громадяни розуміють, що цього там бути й не може, бо тоді істина знівельовала б імперську ментальність авторитарного режиму. Адже впродовж багатьох століть не правда, а сила завойовника, гвалтівника й грабіжника знаходилася в основі царсько-більшовицько-путінської ідеології та політичної практики. Тому “Не шукайте, не питаєте / Того, що немає”, — нагадував Шевченко.

Отже, наша увага мусить бути прикута до тих аспектів, що оформлені путінським вектором думання і є прямою загрозою українській державності. Бо фактично в кількох його твердженнях зафіксовано дуже чіткі установки та мотивації нинішньої і майбутньої агресії, якій намагаються надати певних “закономірностей” і “справедливостей”.

Так звана “м’яка сила” доктрини “руського міра” у цій заяві перетворюється на справжню військову стратегію, спрямовану проти України, оскільки проголошено давню претензію Росії на російськомовних, одразу нагадавши про тотальність із політикою Німеччини щодо німецької меншини в Центральній і Східній Європі в період між війнами, що призвело до катастрофічних наслідків і глобального люциновбивства. Однак не потрібно вишукувати аналогії в історичному минулому. Вони містяться в теперішньому часі. Ця імперська фальшивка “захисту своїх” стає реальністю, причому жорстокою і антигуманною, якщо зважати на події, які відбувалися (і продовжуються) у Придністров’ї, Абхазії, Північній Осетії, Криму і на Донбасі.

На очах усього світу за байдужості та потурання провідних держав відбувалися акти наруги над міжнародним правом, суверенітетом країн — жертв російської агресії. Україна, Молдова, Грузія стали об’єктами прямої війни з боку цієї сучасної імперії зла. “Чемберленівські” сподівання на те, що такими “невеликими” дарунками для ординців можна задовольнити їхню хіть, є марними. Апетити номадів, допущених до політичного столу, лише розпалюються, коли відчувають, що “дозволено” залізи на стіл, і можна заходити до су-

сіда вже не через двері, а влізати через вікна. Причому на “визволеніх” землях відбувається нечувана наруга над правами людей і народів. Цю дискримінацію (політичну, духовну, культурну) москowitzи здійснюють, відкрито і прикрито, звертаючись у міжнародні суди, юрисдикцію яких вони не визнають. Римське право підмінено “путінським”. Усвідомлюю, що ядерна зброя в руках варварів XXI століття не може не враховуватися міжнародною спільнотою, проте дивує “рукопожатість” перед усім країн “Великої сімки” у відносинах із російським диктатором. Гадаю, що Путін зробив у разі більше зла для світу, аніж його білоруський сателіт (хоча і цей пострався). Тому концентрувати і відволікати увагу лише “лукашенківщиною” є хибним шляхом, бо “музику” замовляє лише Путін. І треба бути чесними політиками, щоб визнати — під неї навчилися підтанцювати і маститі європейські політики, очільники та керманічі окремих держав, яким давно варто усвідомити власну відповідальність і гріховність за щедру проплачену нафтогазовими “єврорублями” співпрацю з Молохом.

І коли звучить, що “гроші не пахнуть”, то будьмо певні, що ще й як “пахнуть”. Кров’ю. Покалічених, убитих, осиротілих унаслідок імперських державно-терористичних диверсій, що методично всоюди здійснюються кремльцями, зокрема шляхом військової агресії в Україні. Захищаючи суверенітет і власну свободу, крізь горнило війни пройшли майже півмільйона українців. Станом на 2021 рік (за даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини) загальна кількість людських втрат становить понад 44 тисяч осіб, з яких загинуло більше 13300 осіб.

Можна стверджувати, що ідеологія сучасної Московії є нічим іншим, як “етнічним шовінізмом”, оскільки заради “визволення своїх” вона готова розширювати військову ескалацію в Україні. При цьому сам Путін називає українську політику “курсом на насильницьку асиміляцію”, порівнюючи із застосуванням проти Росії зброї масового ураження. Але цією традиційною брехнею не вдається заховати злочинність справжнього українофобського і людиноненависницького “мордостану”. Адже на окупованих територіях не залишилося жодного україномовного навчального закладу, вилучено всі предмети, підручники, програми, що нагадують про Україну, продовжуються масові репресії щодо громадян української і кримськотатарської національності. Найстрашніше — за українську мову вбивають. Той етноцид, який реально здійснюється Росією, намагаються не лише прикрити путінсько-лазарєвською “дипломатією”, а й звинувачують у цьому Україну. І не тільки через європейські суди. Достатньо відчутними є радикальні і масштабні загрози розширення війни, якщо Україна не погодиться на путінські умови “перемир’я”.

Бо як тоді розцінювати представлений світу путінський опус, що “ми ніколи не допустимо, щоб наші історичні території і близькі для нас люди, які мешкають там, використовували проти Росії”.

Це правді погроза Україні, Європі. Варто звернути увагу, що коли раптом частина України не підпадатиме під ординське кліше “наших історичних земель”, то буде використано інший аргумент сили — “захист близьких до нас людей”. Незалежно від того, де вони мешкають — у Харкові, Одесі, Чернівцях, Чопі чи Львові. Бідака. Недогледів “свою” картоплю в “своїх” кагатах. Таке враження, що це путінське “мудрописання” силувалося сплагітувати і вивернути на чужий бік сутність Українського Слав’я: “Та як станем разом, браття, від Сяну до Дону. / В своїм краю панувати не дамо нікому”. А тому для путінців лише нагадуємо, що це наші споконвічні прадідівські землі. Українців! Тому цей блуд здатне сприймати тільки середовище таких яскраво-потемнілих “націоналістів” на кшталт москowitzів чорносотенного калугу “ведмедчуків-новінськістів”. Поки що їхні приспівники марширують Києвом, співають гундяївські молитви, окупувають національні святині, мобілізуються в “релігійному” екстазі “єдинородців”, ігнорують українську мову і “славлять” чужинську, встромляють у людські душі “ідеали” чужих богів та героїв. Вони — ядро пу-

тінської шовіністичної “залізної гвардії”. Укупі з олігархами, що ніколи не підрмували українську ідею свободи, ідентичності, духовності, частинно проросійської “інтелігенції”, п’ятиколонниками в парламенті та інших органах влади такої асоціальної баласт продовжує розхитувати українську державність. З цим елементом неможливо солідаризуватися навколо ідеї Соборності, Суверенності, Свободи. Тільки ПЕРЕМОГА!

На Славу України! Однак не варто легковажити. Оскільки звернення Путіна є далекою планом імперськості, що передусім спрямований проти української суверенної держави. Перекладаючи з хворої голови на здорову, він називає захист нашої ідентичності “курсом на насильницьку асиміляцію” в Україні із застосуванням проти Росії зброї масового ураження, чим радикалізує в бік агресії мислення люмпенізованого суспільства, інфікованого імперськими покликаннями. І те, що головні акценти розставлені на ключових темах гуманітарного, суспільно-політичного, історичного, мовно-культурного характеру відповідно до геополітичної стратегії РФ, вони засвідчують про спроби розширення ескалації агресії. Війна проти української Ідентичності триватиме, доки українці (відповідно до задуму Московії) не приймуть кремлівські умови і не розчиняться в “єдинородстві”. Проте для нас існує лише один шлях — захистити, зберегти, зміцнити національну ідентичність, суверенність, державність України. Тільки *viribus unitis* (спільними зусиллями) можна унеможливити зловісний план путінської Росії. Справді, лише єдність нашої в широкому контексті здатна запобігти реалізації імперських планів. Для цього необхідна політична воля влади, свідомо позиція більшої частини суспільства, боєздатна армія, тісна співпраця із стратегічними західними партнерами і, поза сумнівом, повна деолігархізація економіки, політики, інформаційного простору України. Без цього неможливо забезпечити єдність і суспільну злагоду, виробити ефективну стратегію протидії агресії Москви. Величезні монополії природних ресурсів, значна частка ВВП, сконцентрованих у руках “вітчизняного” олігархату, є надзвичайно небезпечним викликом національній безпеці. Лише той факт, що дві ключові сфери газо-і електропостачання знаходяться в руках людей (включно громадян Росії), які нелояльно або байдуже налаштовані до української державності, є членами проросійських партій та фракцій, ментально і “культурно” (отже, й політично) зорієнтовані на Росію, примушує до негайних (в інтересах національної безпеки) радикальних рішень. Однак...

Роками, точніше десятиліттями, українська влада різних мастей лише удавала (у кращому випадку) “боротьбу” з тими, хто зробив країну найбільшою в Європі, а народ — найгоłodнішим (дані ООН). Насправді сформувався найтісніший владно-олігархічний союз, перетворивши для себе Україну на найпривабливішу офшорну “зону”. А для “втіхи” пограбоване суспільство отримало екссклюзивне “право” на тих же олігархічних каналах слухати безупинну солодку байку про прекрасну землю і майже 40% чорноземів, 5% світових запасів надр, і де живуть освічені люди. Така держава має всі можливості і шанси бути кращою серед кращих. Проте реальність більш сувора. Утопічна мрія німецького філософа Й. Гердера, висловлена ним ще 1769 року, що “Україна стане колись новою Грецією”, живе з нами вже 250 років як обнадійливе вішунання. Невже з цією ілюзією, переданою нам у спадок, житимуть наступні покоління? Тоді не варто шукати правникам “прадідів поганих”. Вони в нашому образі. Бо не захотіли, не зуміли, не змогли на своїй землі зловати гідру зла, хоча терпимо, якимось зникаємо, злигуємося. Одні — заради користі, інші — заради “порозуміння”, а ще більше тих, хто кучкується в групі “какая різниця”. Здається, що до останніх можна впевнено віднести і сучасних політиків та владців. Бо як тоді розуміти парламентські вакації, коли воююча країна нездатна через своїх обранців приймати життєво необхідні закони, включно про гучно розрекламовану “олігархічну буллу”.

Укотре зазначаємо, що в такий складний для України період відправлення олігархів у “косметичний салон”, де намагатимуться тисячами поправок зробити їх життя ще “кращим і веселішим”, є неприпустимою і згубною дією. До того ж в Україні і без цього є достатньо норм, зокрема конституційних, щоби навести лад з цією “кастою недоторканих”. А поки що на ринку газу, наприклад, грабунок народу як відбувався, так і продовжується донині. Уже тривалий час існує тотальна монополія, оскільки фірмашівська компанія “Група РГК” заволоділа 70% українських облгазів (18 облгазів). Тому ймовірність підвищення вартості комунальних послуг до 70 відсотків не є вже примарою, а реальністю. Тим паче, що національні газові родовища знаходяться у власності нуворішів.

Або як зреагують винуватці і шукачі винуватців на заяву секретаря Ради національної безпеки і оборони про втрату державою 16,92 тисяч км газорозподільних мереж, які перейшли (за “доброю” традицією зговору владоможців) у приватні руки? Гадаю, що ця справа не потребує ніякої додаткової нормотворчості. На тлі безкінечного ряду фактів, коли з народу “латану свитину знімають, / З шкурою знімають”, ці поодинокі приклади засвідчують, насамперед, проте, що не варто ждати “сподіваної волі. Вона заснула”. Її приспали не тільки царі і псари, але й народ, надіючись то на новоявлених “Вашингтонів”, то на “нові обличчя”, то на патерналістську милостиню “хазяїна”. Результат сподівань завжди очікуваний — укотре обдурений народ.

Згадується висловлювання Мопассана, який писав нібито для нашого часу: “щоби правити народом, потрібний лише добрий дотеп..., бо народ любить того, хто його бавить”.

Але негоже забалакувати жартами українські справи разом з тими, хто підкидає свідомо в публічний простір відволікаючі орієнтири, чужинські “цінності”, щоби народ позбувся навіть бажання бути господарем у своїй хаті. Гібридна війна путінської Росії спрямована передусім на те, щоби українці втрачали “себе” в духовності, національній культурі, освіті, мові, історичній пам’яті, традиції предків, мистецтві; економіці, добробут не ставали кращими, а міжнародний авторитет держави лише погіршувася. Якщо Україні і бути, то тільки “окраїною”, підросійською, а ще краще російською, писаною малими буквами. Це “мрія” кремлівського Ординця. Але не тільки. Цьому потурає і “наш” доморошенофобський елемент, стараючись усіма силами догодити погонимач з луусу. Чого тільки варті різноманітні “національні продукти” “Нашого” та “Інтера”, що силуються (небезуспішно і завдяки хворобливій позиції *Нацради*) компенсувати непотріб, викинутий на смітник (сподіваємось, назавжди) трьох москowitzівських (руськомірських) телеканалів. Дивно, але вже після 16 липня, коли інформаційний простір згідно з мовним законом зобов’язаний нормативно українізуватися, “безлюдні” редактори “Інтера” дивними способами перекладають і титрують УКРАЇНСЬКЕ на російське. Хоча було б справедливо впускати в національний простір України скільки *московського* язика, стільки є української мови в РФ. Ця пропозиція на часі і відповідала б завданню стратегії зовнішньополітичної діяльності України, ухваленій РНБО щодо захисту прав та інтересів (українців!) громадян України за кордоном. Маємо усвідомити, що путінська “єдинородність” для українців є тождною “чужеродністю”. А на чужих дорогах можна лише загубити і знайти те, чого ніколи не потрібно шукати. Бо лише своїми здобутками і надбаннями національної Культури і неповторними цінностями народ стає цікавим для світу і корисним для “себе”. Так вибудовується сьогодні глобальне співжиття, коли рідновартості є цементуючими складниками життєдіяльності Нації. Тому від влади не слід вимагати (прохати) свободи. Її народ завжди вибирає сам. Проте етичним обов’язком влади є консолідація суспільства навколо національної ідеї.

І “утвердження України в світі як сильної та авторитетної європейської країни”, що закладено в стратегії зовнішньополітичної діяльності, є її сутністю. “Забезпе-

Який ми гріх вчинили проти духа?

Микола КУЛЬЧИНСЬКИЙ,
голова ПОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, народний депутат Верховної Ради III–VI скликань

чення суверенітету та територіальної цілісності України; протидія агресивній політиці Російської Федерації; курс на членство в Євросоюзі та НАТО” стають невід’ємними і нагальними завданнями україноцентричної політики. Проте ні зовнішні, ні внутрішні стратегічні цілі не будуть досягнуті доти, доки випускатимемо в свідомість нації “руськомірську” ідеологію на будь-яких ділянках суспільного і державного життя, а в економіці, політиці, владі домінуватиме й надалі антинародний олігархат “без роду – племені”. Обов’язок кожного українського громадянина – не терпіти наругу несвободою, що чинять кремлівські імперці спільно з внутрішньою обслугою “скорпіонів” для упокоєння наших почуттів, помислів, прагнень до Боротьби за Вільну Україну.

Цю потребу гостро відчуваєш щоразу, коли аналізуєш кремлівський етер з його абсолютною антиукраїнською направленістю. Стає очевидним навіть для інфантільних, що Путін, Гундяєв, Соловйов та кубло інших речників “третього риму” з Московії і “ведмедчуківці”, “толочкознавці”, “хресноходці”, “нашисти”, “інтервенціоністи” з нашого боку – “одного поля ягода”. Саме з такими, навченими нечесним боям без правил, бореться Україна.

Але які б випробування не судилося пройти українцям у майбутньому, з ними завжди і всюди має бути як вічний дороговказ одна мета – ВОЛЯ. Духовна, політична, економічна, світоглядна. У філософській поезії Григорія Тименка, який 24-річним юнаком за “невідомих” обставин безслідно зник (1968 р.), є такі слова: “Навіть мертві народи на кордон океанів вийшли / Байдужі до всього, але не байдужі до волі”. Наші попередники, просвітники і будителі передали нам цей ціннісний дар Волі Українського Роду як своєрідне “Послання Граалю”, що є виток творіння первісної енергії українськості, без якої усе втрачає сенс, слабнучи й гинучи.

Необхідність боріння за самоствердження власного “Я” й (само)формування обов’язку етичної відповідальності – “не втомлюватися, коли чиниш добро” у ставленні до людини, родини, Батьківщини-України, рідної землі, національної культури, мови, віри і традиції – найголовніша із стратегій і “реформ” Держави. Лише така якісна характеристика Народу унеможливить на віки-вічні кидати у “плавильний казан” душу, ідентичність, духову суверенність, державність Українця.

На передньому плані цього невинного гону в жорстокому і конкурентному світі мусить бути українська інтелігенція. Нищена й витолочувана впродовж століть, її не так уже й багато – по-громадянському активної, україноцентричної, пасіонарної. Але достатньо, щоби в ці важкі часи виконувати свою первозданну місію – бути творцем, носієм української ідеології, оберегом скарбу культурно-духових і державницьких цінностей, борцем за утвердження ідеалів національної ідеї, які сконцентровані у вічному і величному – УКРАЇНА!

І варто, нарешті, розібратись (“Не минайте ані титли, Ніже тії коми, Все розберіть..”) і спитати, а чи мають право “бути” інтелігенцією ті, що в часи лихоліття продовжують “сидіти на призьбі”, протидіються всьому українському (окрім гонитви за наживою, кар’єрою, владою), виховують молоді покоління в шанобі до “руськомірства”, творять гуманітарну науку згідно імперських лекал, не відчувають доктору совісті за долю України, будучи служками чужої мови, культури, історії, церкви, ментальності, а, отже, держави. Такі приведуть народ тільки до “вовчих ям”.

Тож назавжди позбавимо себе принаженості і запровадимо цих “поводирів” до стійла їхнього ненажерливого кремлівського “хазяїна”. Бо як може носити звання “бути” інтелігентом той, хто публічно патякає, що “український язик єсть безперспективним”. Не має права Українська держава опиратися на таких збоченців, що, як заподаливі путінські гробокопачі, воліли б руїни для української Мови і Культури. Для національно-державницького поступу вони дуже зміліли і змаліли, хоча й ніколи не були великими.

А викопувані ями для українськості незабаром заслужено таки знайдуть своїх постійних клієнтів. Ними стануть рештки запроданців і ці звироднілі інтелігентики. Вовче – для вовчепутінців, а Україна – для українців. Бо “Нема на світі України, / Немає другого Дніпра”.

У цьому році наше обласне об’єднання запланувало випустити у світ три видання, присвячених різним ювілейним датам, а саме: 100-річчю Другого Зимового Походу, 130-річчю видатного українського поета Юрія Клена і 150-річчю Лесі Українки. Нині вже вийшла друком “Леся Українка. Драматичні поеми” й от-от має завершитися робота над макетом “Проклятих років” та “Попелу імперій” Юрія Клена з чудовою передмовою професора Юрія Коваліва. Спогади учасників Другого Зимового Походу мають вийти у жовтні – листопаді. Я ж тут хочу зупинитися на виданні, яке тримаю в руках і яке мені так миле і дороге. Бо ж і наша Полтавська “Просвіта” долучилася, попри всі складнощі нашої діяльності і навіть самого існування, долучилася до відзначення ювілею світового рівня поетеси, драматургині, геніальної Лесі Українки. Книгу ми видали невеликим тиражем власним коштом, але на підході державні кошти з Департаменту інформаційної діяльності Полтавської ОДА для більшого тиражу.

Колоніальні радянські підручники з української літератури так уміло знищували найменші прагнення пізнати глибше творчість українських класиків! Вирватися зі створених на догоду російським комуністичним окупантам штампів в оцінках того чи іншого письменника чи письменниці було непростю! Та чи можна навіки загати найміцнішим бетоном людське серце, людську думку і людське слово? Ще нікому це не вдалося. “Воно знову оживає, / І сміється знову”. “І неситий не виоре на дні моря поле. / Не скує душі живої / І слова живого”.

Усупереч божевільному прагненню московських правителів убити український народ голодоморами, репресіями, масовими виселеннями з рідної землі, відчуженням від рідної культури, тотальним контролем над кожним друкованим словом, насаджуванням доносництва – як подих свіжого весняного вітру, як цілюща вода із правічних джерел рідного народу, з’являється у задушливій атмосфері російського комуністичного панування, сповненої брехні, лицемірства, підлості і лукавства, неймовірна лицарська корорта, яка піднімає потоптані і пошматовані корогви правдивого і чесного слова українських письменників XIX – початку XX століття і являє віццільому народові його справжню сутність.

Різними способами праці В’ячеслава Чорновола, Івана Світличного, Юрія Бадзьо, Івана Дзюби, Євгена Сверстюка, Михайлини Коцюбинської, Василя Стуса, Валентина Мороза, Валерія Марченка, Олександра Тихого, Юрія Литвина та багатьох інших літературних критиків, культурологів, філософів, істориків, письменників, що їх потім усіх наречуть шістдесятниками, дисцатються до українського читача. Щось пропускає цензура, щось приходиться з Польщі та Чехословаччини у виданнях польських та словацьких українців, рідні українські землі яких, волею вождя окупантів, опинилися в чужих державах. А найбільше циркулює їх у самвидаві – як вільне українське слово, що знову ожило і протистоїть окупантам. Очищена від брехливої колоніальної скверни про співачку майбутньої пролетарської революції та всіляких інших більшовицьких нісенітниць, лицарська корогва Лесі Українки засяла чистим словом нашої української правди, що облікає душу і серце і не підвладне жодним окупантам.

До тебе, Україно, наша бездоляная мати,
Струна моя перша озветься.
Коли шістдесятникам влада заборонила літературний вечір, присвячений Лесі

Українці, вони провели його під вечірнім київським небом. Цитую Євгена Сверстюка з його есею “Я любила вік лицарства”: “Розважливе слово Івана Дзюби звучало таємниче. Деклямація артистки Тетяни Цимбал сприймалась у сутінках, як живий голос Лесі Українки. Особливо ясно без усяких коментарів звучали слова поезії “Товаришці на спомин”. Приспані шкільними коментарями, ці слова оживали і лунали, як дзвін на сполох:

*Ми навіть власної не маєм хати,
Усе одкрите в нас тюремним ключарям.*

У прямому викликові властям вони заходили так далеко, як далеко слухач смів їх усвідомлювати.

І так чи не кожен вірш:

“О горе тим, що вроджені в темниці!”,
“Хай буде тьма!” – сказав наш бог земний... (Євген Сверстюк. “Світлі голоси життя”, с. 172, ТОВ Видавництво “Кліо”, Київ, 2015).

О, я добре пам’ятаю і ту тьму, і тих бо-

гів земних, і ті коментарі у шкільних підручниках! Яку нудьгу вони на мене навивали! І не тільки на мене, а й на увесь клас, хоча у відповідях учительці всі зазубрено ляпотілі ті коментарі, мета яких одна – тримати навіки наш народ у темряві неволі. І сьогодні для значної частини українців актуальні оці слова дочки Прометея:

*Народ наш, мов дитя сліпее зроду,
Ніколи світу-сонця не видав,
За ворогів іде в огонь і воду,
Катам своїх поводирів оддав.*

Та мені пощастило. Чи у дев’ятому, чи у десятому класі я прочитав рукописну історію України, що її написав мій батько, перебуваючи у російському комуністичному концтаборі у Воркуті, і якимось примудрився привезти її додому, щоб ми, діти, прочитали її і знали, “ким, за що закуті”, і не стали перевертнями, що зрікаються своєї рідної української мови та свого українського імені. Звичайно, він ризикував, бо коли б хтось із сторожових псів її прочитав, то навряд чи батько вийшов би з воркутинського концтабору живий. Але відповідальність перед Богом, перед своєю нацією, перед своїми дітьми виявилася сильнішою, ніж страх не вийти з концтабору. Закінчувався його саморобний зшиток рукописної історії України творами Шевченка, Франка та Лесі Українки – “Посланням”, “Мойсеєм” та “І ти колись боролась, мов Ізраїль, Україно моя”.

*Який ми гріх вчинили проти духа,
що він зламав свій заповіт великий,
той, взятий з бою волі заповіт.*

Та ще:
*Але тепер? Як маємо шукати
Свою народу землю? Хто розбив нам
Скрижалі серця, духу заповіт?
Коли скінчиться той полон великий,
що нас зайняв в землі обітованій?
І доки рідний край Єгиптом буде?
Коли загине новий Вавилон?*

Ці слова Лесі Українки поруч із Шевченковими та Франковими, навіть ще більшою мірою, ніж прочитана правдива історія України, раптом не тільки відкрили для мене всю правду про Україну, а й накреслили мій шлях обов’язку перед власним народом, “скрижалі серця й духу заповіт”. Оці її питання стоять перед нами й досі. І кожен українець має дати на них відповідь. Тільки тоді рідний край перестане для нас бути Єгиптом, і тільки тоді ми переможемо новий Вавилон.

Вміщені у цьому виданні драми Лесі Українки та розділ з книги Оксани Забужко дають нам відповіді на питання про наші гріхи та коли вони почалися. “Боярня” – це про гріх супроти заповіту волі, колаборацію з ненависним ворогом, диким і жорстоким, що підступом та ошуканством краде нашу волю. Про те ж і “Оргія”, тільки цей заповіт непримиренності до ворога звернений до українських митців. Зрозуміло, що античність тут – то лише завуальована форма української тогочасної дійсності. Той митець, що служить своїм мистецтвом ворогові, чинить гріх супроти духу волі та гідності своєї Вітчизни і має краще померти, аніж бути ганебним прислужником забанок пихатого загарбника. Такий непримиренний присуд Лесі Українки зрадникам.

У наш час деякі українські актори, співаки та співачки, гастролюючи по містах наших ворогів, знімаючись у їхніх фільмах, співаючи їхньою мовою, – хіба не продовжують отой наш полон єгипетський, тільки тепер, уже в незалежній державі, – у душах, серцях і головах українців на радість ворогам? Хочеться нагадати таким нашим митцям відповідь полонених єврейських музик на прохання поневолювачів заспівати їм своїх пісень із 137 євангельської псалми, які вважають за краще оніміти й оглухнути, аніж співати поневолювачам.

*І коли тебе забуду,
Ієрусалиме
Забвен буду покинутий,
Рабом на чужині,
І язик мій оніміє,
Висохне лукавий,
Як забуде пом’янути
Тебе, наша славо!*

.....
*Блажен, хто заплатить тобі
за чин твої, що нам заподіяла!*

Відступник, зрадник, колаборант завжди знаходить десятки виправдань для своєї зради. Убогий і нищий дух, наскрізь просякнутий прагненням матеріальної вигоди, не здатен зрозуміти величчя свого Учителя і зраджує його, щоб хоч щось відшкодувати із втраченого майна і виправдує свою зраду тим, що він нічим не гірший за свого Учителя, навіть краший, бо ж у того немає і не було ніколи нічого, а він був господарем і мав майна доволі. Тож на “Полі Крови” саме про це. Але не тільки про Іуду, а й про нас, сучасних українців. Найновіша наша історія дає чимало таких прикладів, болісних і трагічних для нашого шляху звільнення від скверни рабства і перебування у російському полоні.

“Три хвилини” – це застереження від монтаньярства (якобінства), послідовниками яких були російські більшовики, у яке може перерости наша визвольна боротьба, якщо ми відкинемо лицарські чесноти духу правди, свободи, поваги до людини та її життя, духовної сутності людини. Зрештою, значна частина українських революціонерів своїм приєднанням до російських більшовиків і призвела до поневолення України та панування у ній тотального насильства над людиною. Непрощеним гріх проти духа.

По суті, цей твір є геніальним передбаченням, пророцтвом нашої гіркої поразки у визвольній боротьбі 1917–1921 років. Дуже глибоко й точно розмірковує про це Оксана Забужко у 8-му розділі свого геніального дослідження “Notre Dame d’Ukraine”, який ми з ласкавою згоди пані Оксани подаємо як післямову до нашого видання. Сподіваємося на уважне і плідне його прочитання. У добру путь, дорогий читачу!

“На все життя залишилися покаліченими руки, які їй слідчі защемляли дверима під час допитів”.

Галина ДАЦЮК,
журналістка
Анатолій ЛУКАШУК,
історик

У березні 1946 року капітан Міхеєв, розглянувши матеріали, що надійшли в Шумський РВ НКВС, про “злочинну” діяльність Мельничук Василю Павлівни, 1928 р. н., знайшов, що у квітні 1944 року вона була завербована як зв’язкова УПА на псевдо “Соля”. “Аж до затримання виконувала завдання “бандитів” з передачі грипсів, збирання продуктів для УПА та інші доручення. На підставі викладеного, керуючись статтями 88 і 93 КПК УРСР, постановив на затриману Мельничук порушити кримінальну справу №9385-П за ознаками статей 54-І “а” і 54-ІІ КК УРСР”.

20 березня 1946 року в Шумську співробітник РВ НКВС Николаєв, розглянувши матеріал на Мельничук Василю, українку, дівчину, безпартійну, — знайшов, що взимку 1944 року вона була “завербована в банду УПА для роботи по доправленню грипсів в обумовлене місце бандитами УПА. За період роботи Мельничук за дорученням банди УПА відносила грипси з Кордишева в Круголець 8 разів і віддавала їх учасниці банди УПА “Тетяні”. У червні-серпні 1945 року за завданням станичної неодноразово збирала продукти для УПА. Разом з учасницею банди Рижук Ганною вони зібрали серед населення 5 курей і 8 буханок хліба, все це передано бандитам. Вдруге Мельничук збрала серед населення 5 буханок хліба і особисто передала “бандитам” УПА.

Постановив: Мельничук Василю піддати арешту і обшуку з утриманням у тюрмі”.

20 березня 1946 року у постанові про обрання запобіжного заходу для громадянки Мельничук Василю Николаєв знайшов, що вона “підозрюється у злочинах, передбачених статтями 54-І “а” і 54-ІІ КК УРСР, і беручи до уваги, що, перебуваючи на волі, Мельничук може заховатися від слідства і суду та продовжувати свою злочинну діяльність, тому, керуючись статтями 143, 145, 155 КПК УРСР, постановив: запобіжним заходом відносно Мельничук Василю обрати утримання під вартою, про що оголосити заарештованій під розписку”.

Копію постанови було направлено прокурору і передано начальнику тюрми для долучення до особисто-тюремної справи.

Перед арештом органи НКВС провели певні процедури з уточнення року народження підозрюваної, опису майна, обшуків у присутності пойнятих тощо.

3 березня 1946 року “на громадянку Василю Мельничук було видано характеристику”, у якій написано, що її батько Павло Мельничук, 1903 р. н., належить до середняків, має 5 гектарів землі, сім’я складається з 7 душ. У квітні 1944 р. Павло Мельничук був мобілізований в Червону Армію, “брав участь на фронті”, поранений, повернувся до Кордишева в жовтні 1945 року.

6 березня 1946 року лейтенант Бушук допитав затриману громадянку Василю Мельничук, попередивши про відповідальність за ст. 89 КК УРСР за надання неправдивих свідчень. (“Розкажіть, як ви попали в банду?”)

“13 лютого прийшли червоноармійці із гарнізону і мене забрали, після чого відправили в Шумськ, в РВ НКВС. Мене затримали за зв’язок з УПА. В УПА я працювала зв’язковою, за псев-

донімом “Соля”. Переді мною ставились завдання носити грипси в село Круголець до зв’язкової, прізвища її не знаю, псевдо “Таня”, жительки села Круголець. Я отримувала грипси від хлопця, його прізвища не знаю, звідки він, також не знаю. Почала з ним працювати від зими 1944 року. Влітку 1944 року до мене прийшла Улита Миронюк і сказала, щоб спільно з Ганною Рижук ми пішли по селу збирати курей і хліб для УПА. Ми зібрали 5 курок і 8 булок хліба. Все зібране принесли на квартиру Рижук Ганни. З учасників УПА я знаю Пилипчука Івана, Пилипчука Тимофія, Козака Володимира. Із учасниць УПА я знаю зв’язкову Рижук Ганну і Миронюк Улиту. Крім мною згаданих, не знаю нікого”.

«Жіноча справа»

Василина Мельничук: “Я не відчувала і не відчуваю за собою провини перед нашою Батьківщиною, перед своїм народом”

19 березня секретар Шумського РВ НКВС Морозова в присутності пойнятої Чернової провела особистий обшук затриманої, не виявивши ні цінних речей, ні документів.

20 березня 1946 року в Шумську, після обстеження лікарняною комісією, було складено довідку за підписами лікаря Пінчук і фельдшерки Гіркиної, які засвідчили, що Василина Мельничук — дійсно 1928 року народження. Крім того, була видана довідка, що у церковних книгах вона теж записана 24 серпня 1928 року народження, в чому засвідчується інструкторкою ЗАГС Шумського РВ НКВС Митрофановою.

У Василюніній справі ми вперше побачили жіночі прізвища серед працівників органів місцевої влади та НКВС. Як правдо, це були дружини представників військових формувань та каральних органів, насланих на Західну Україну для боротьби з УПА і розправи з її учасниками та учасницями.

19 березня 1946 року співробітник Шумського РВ НКВС старший лейтенант Николаєв допитав Мельничук Василю, попередивши про відповідальність за подання неправдивих свідчень.

“Батьки мої: батько Мельничук Павло Лаврентійович і мати Мельничук Надія Іванівна, як до Радянської влади, так і при Радянській владі, вели господарство. Я проживала увесь час з батьками і разом із ними займалась сільською працею. Три роки навчалась у сільській школі. Свою приналежність в члені ОУН я не

оформлювала, але працювала зв’язковою ОУН і виконувала завдання зі збирання продуктів для ОУН.

Взимку 1944 року до мене на квартиру прийшли двоє чоловіків, одягнених у військову форму, озброєних, один гвинтівкою, а другий — автоматом. Один із чоловіків запропонував працювати зв’язковою УПА по доправленню грипсів у вказане ним місце, причому він мені сказав, що вони є членами УПА. Я погодилась працювати зв’язковою. Але я не знаю цих людей, звідки вони і які їхні псевдоніми. Один із них попередив, що якщо кому-небудь скажу, то буду знешкоджена. (“Продовжуйте покази”).

Через деякий час один із чоловіків знову прийшов до мене,

дав два грипси і сказав віднести в село Круголець, вказав будинок і назвав псевдонім жінки, якій я повинна передати грипси, псевдонім її “Тетяна”. Ці грипси я віднесла в Круголець і віддала “Тетяні”, прізвища та імені її не знаю. Мій псевдонім “Соля”, його дав чоловік, котрий мене вербував в УПА. Всього вісім разів я відносила грипси “Тетяні” — інколи носила по два. Останній грипс я віднесла навесні 1944 року і більше не носила. (“Чому ж ви припинили роботу в якості зв’язкової з весни 1944 року?”)

3 весни 1944 року УПА чомусь порвали зі мною зв’язок і завдань не давали. Влітку 1945 року мене зустріла Улита Миронюк і сказала, щоб я разом із Ганною Рижук зібрали продукти, причому нагадала, що я робітниця УПА, і назвала імена людей, з котрими я мала зв’язок в 1944 році.

Разом із Рижук ми назбирили п’ять курок і вісім булок хліба, все принесли до Рижук. Куди вона поділа продукти, я не знаю. Через два дні Улита Миронюк запропонувала мені знову йти збирати продукти. Я пішла збирати одна, зібрала п’ять буханок хліба, принесла додому, того ж дня прийшли до мене два озброєні чоловіки і забрали зібрані хлібини. Більше продуктів я ніколи не збирала. В ОУН я не вступала, тому членом ОУН себе не вважаю, а також учасницею УПА не була. (“Ким же ви були, працюючи на бандитів?”)

Я виконувала завдання по доставці грипсів у вказане місце і збирала продукти, тому я була і є прямою посібницею ОУН і УПА. Більше нікого не знаю”.

18 березня 1946 року співробітник Шумського РВ НКВС старший лейтенант Николаєв допитав в якості свідка Рижук Ганну. (Перед тим багатьох дівчат, на жаль, вона вже здала Шумському НКВС).

“Мені відомо, що Мельничук Василю працювала зв’язковою банди ОУН. У грудні 1945 року я особисто бачила, що до неї на квартиру прийшла не-

Василина з чоловіком та сином

відома мені дівчина із села Круголець і принесла два грипси, які передала Василюні. Кому передала їх Мельничук, не знаю. На початку лютого 1946 року я випадково зустрілась із Василюною в містечку Шумськ і спитала, куди вона ходила. Василина розповіла, що відносила грипси в Круголець. Кому особисто віддала, вона назвала ім’я, але я не запам’ятала. У 1945 році Василина 5 разів збирала продукти в Кордишеві, це я бачила особисто. Усі продукти передавала господарчій банди села Ганні Шергей, яка тепер перебуває під арештом в НКВС”.

29 березня 1946 року Николаєв допитав Василю Мельничук, звинувачену за статтями 54-Іа, 54-ІІ КК УРСР в тому, що будучи “завербованою бандою УПА, вона працювала зв’язковою, а також збирала продукти”. (“Визнаєте себе винною?”)

“Винною себе визнаю, свої свідчення від 19 березня 1946 року підтверджую”.

12 квітня 1946 року у Кременці Василина Мельничук була допитана капітаном Міхеєвим. (“Розкажіть у хронологічному порядку про вашу злочинну діяльність”)

І Василина ще раз розповіла, як після мобілізації батька Павла Лаврентійовича в лави Червоної армії, у квітні 1944-го, вночі до хати зайшли двоє невідомих у військовій формі, при погонах, озброєних автоматом ППШ і гвинтівкою. Вийшли з нею на ву-

З родиною чоловіка — на Львівщині, вже після заслання

щоб Васирина “стала” учасницею ОУН. 13 квітня 1946 року у Кременці вже оперуповноважений РВ МВС лейтенант Якушев допитав обвинувачену.

(Забігаючи наперед, скажу лише, опускаючи деталі, що з того часу — на все життя — у Васирина залишилися покаліченими руки, які їй слідчі защемляли дверима під час допитів. — Г. Д.).

— Із матеріалів слідства видно, що ви перебували в бандбоївці УПА як зв’язкова під кличкою “Соля”. Вкажіть прізвище і кличку бандватажка банди, в якій ви знаходилися.

— Прізвища “бандватажка” я не знаю, однак була підпорядкована “Місяцю”.

— Уточніть кількість учасників у вашій банді, їхнє озброєння і практичну контрреволюційну діяльність.

— “Місяць” приходив до мене в хату ще з одним чоловіком, завербував мене і доручив виконувати обов’язки зв’язкової УПА. Особисто я здійснювала зв’язок між “Місяцем” і зв’язковою УПА

ла працювати зв’язковою ОУН в травні 1945 року. Прийшла до мене і сказала носити пошту в село Голибиси. Я згоди не дала, тоді Васирина вдруге звернулася до мене і наказала: “Якщо не будеш носити пошту, будеш висіти на дереві на шляху”. Після цих слів я дала згоду працювати, а Мельничук сказала, що буде називати мене “Галина”, але чи це було псевдо чи просто мене називала по імені, я до сьогоднішнього дня не знаю. Перший раз я носила пошту в село Голибиси спільно з Мельничук, бо не знала, де живе Ганна Швець. Зв’язковою у Васирина я працювала до вересня 1945 р., поки мені стало босоніж ходити холодно, а взуття у мене не було. Правда, не дивлячись на те, що я боса, Васирина до роботи мене притягувала, але я відмовлялась. Мельничук завжди писала на пакеті: “Валя” — отримати “Ганні”, я вважаю, що це були їхні псевдо. Пошту від Швець до Мельничук я ніколи не носила, якщо вона посилалась, то через іншу зв’язкову.

Василина Мельничук (праворуч) з подругами на засланні

теріал направляється в порядку ст. 204 КПК прокурору.

Обвинувальний висновок свідчить, що “Василина Мельничук притягнена до кримінальної відповідальності за активну контрреволюційну діяльність. Слідством встановлено, що, будучи громадянкою СРСР, проживаючи на радянській території, звільненій частинами Червоної Армії від німецько-фашистських загарбників, у грудні 1944 року вона зрадила радянській батьківщині і під кличкою “Соля”, добровільно вступила в діючу бандгрупу УПА бандватажка “Місяця”. Перебуваючи в бандбоївці УПА “Місяця”, безперестанку виконувала функції зв’язкової УПА. Допитана винною себе визнала, крім того, достатньо викрита матеріалами слідства”.

Таким чином, слідчу справу № 2893 у звинуваченні Мельничук В.П. завершили і через прокурора МВС по Тернопільській області “направили по підсудності”. Обвинувачувальний висновок склали в Кременці 18 квітня 1945 року. “Обвинувачена Мельничук В. П. утримується під вартою у Кременецькій тюрмі № 4. Речових доказів по справі не має, особистих документів обвинувачена не має”.

28 травня 1946 року Військовий Трибунал військ МВС по Тернопільській області засудив Мельничук В.П. до позбавлення волі з відбуванням у ВТТ терміном на 10 років без поразки політичних прав через її неповнолітність. “Вирок остаточний і оскарженню не підлягає”.

Після відбуття терміну вона зверталася про зняття судимості.

“Я, Мельничук Васирина Павлівна, 28 травня 1946 року була засуджена за статтями 54-І а і 54-ІІ КК УРСР терміном на 10 років. Термін покарання відбувала з 5 вересня 1946 року по 3 вересня 1954 року у Норильську. Звільнена на підставі Указу від 24 квітня 1954 року як “засуджена неповнолітньою”.

В чому суть мого звинувачення, за яке я понесла таке суворе і незаслужене покарання? На початку 1944 року, в момент окупації Західної України німцями, в наш дім зайшли два невідомі і мені дали завдання віднести пакет, вміст якого був мені невідомим. Виконала я це доручення несвідомо, так як мені виповнилось лише 15 років. Страх за рідну маму, братів і сестер керував мною в той момент.

Минули два роки. Односельчанка Рижук Ганна, тісно пов’язана з УПА, після звільнення Західної України від німців, була заарештована в 1945 році. Щоб замести сліди своєї діяльності і спасти себе від покарання, вона почала зводити брехню на багатьох жителів села Кордишів слідчим органам НКВС. В їх числі опинилася і я. Я була заарештована у 17 років, і мені був пред’явлений “зв’язок з бандерівцями”.

Слідчий, який вів слідство, заявив, що провини за мною ніякої немає і що я можу отримати волю при умові, якщо віддамся йому. (Прізвище слідчого не пам’ятаю). Я різко засудила його тваринне прагнення, за що була жорстоко покарана. Військовий Трибунал військ МВС Тернопільської області засудив мене 28 травня 1946 року терміном на 10 років.

Як тоді, так і тепер, я не відчувала і не відчуваю за собою провини перед нашою Батьківщиною, перед своїм народом. А тому прошу переглянути мою справу, відмінити незаконно винесений мені вирок, знявши з мене ганебне судимість. 20.2.1957 року, до цього Мельничук”.

Прокуратурою Тернопільської області 9 березня 1957 року наглядове виробництво по справі припинено, а скаргу Мельничук В.П. залишено без задоволення.

“Я, Мельничук (Власюк), засуджена 28 травня 1946 року Військовим трибуналом Тернопільської області на 10 років позбавлення волі без поразки в правах. Термін покарання відбувала в таборі міста Норильськ Красноярського краю. Звільнена 3 вересня 1954 року як неповнолітня зі зняттям судимості народним судом міста Норильська, але означення мені не дали. Не дали і в таборі довідки, що я реабілітована, тому я втрачаю стаж роботи 9 років.

В таборі я працювала з 1946 по 1949 р. на шахті, з 1949 р. по 1954 р. на будівництві, на утриманні я маю сина і не хочу, щоб мій син носив пляму матері, що я була винною перед своєю Батьківщиною, і це головне. Звертаюся до вас розібрати мою справу, реабілітувати мене і вислати мені про це довідку. 23 квітня 1962 року, з проханням Власюк”.

“На Вашу повторну заяву, направлену Генеральному Прокуророві Союзу РСР, повідомляю, що ніяким судовим органом Ви не були реабілітовані і для порушення питання про реабілітацію у Вас не має підстав, так як засуджені Ви були обґрунтовано. Старший помічник Прокурора Тернопільської області, радник юстиції Курінбов”.

Р. С. Відбувши термін і звільнившись, у 1954 році Васирина поїхала у місто Марганець Дніпропетровської області. Вона вже була заміжня, в Норильську, на жаль, втратила донечку, але треба було жити. Васирина приїхала з групою колишніх ув’язнених і спецпереселенців із Норильська, яким так само, як їй, не дозволили повернутися на Західну Україну. Вони створили в Марганці потужну українську громаду, побудували українську церкву, шанували українські свята і традиції, їхні діти ходили в українську школу. Васирина завжди пам’ятала про Кор-

У рідному селі Кордишів, в родині сестри Лесі

дишів і влітку приїжджала до батьків і сестри Лесі Павлівни. Згадувала про табори, особливо, про тяжке слідство у Шумську і Кременці. Народжена 24 серпня (1928 р.), вона дочекалася незалежності України і завжди повторювала, що українці повинні залишатися українцями на своїй землі. Вболівала, щоб онуки розмовляли по-українськи, і вони завжди пам’ятають це. Своє 75-ліття від дня народження у день Незалежності України Васирина святкувала в Кордишеві — разом із сестрою Лесею і племінницями Галею та Олею. Тепер у її селі приїжджає донька Ірина з Василініними онуками. А бабуся спочиває в степу, що став для неї теж рідним. Бо і Волинь, і Дніпро — Україна, за самостійність якої вона віддала молодість. Реабілітована 3 серпня 1992 року.

Фотографії з родинного альбому, які публікуються вперше, надіслала нам племінниця Васирина Павлівни Ольга Пурдик, за що ми щиро вдячні. (Г. Д.)

У публікації використані матеріали архівно-кримінальної справи:

Архів УСБУ в Тернопільській області. — Ф. 7(Р). — Спр. 9385-ІІ. — 62 арк.

Листи в усі інстанції з проханням про реабілітацію

на псевдо “Тетяна”, яка проживала в селі Круголець.

— Уточніть вашу практичну діяльність під час свого перебування в бандбоївці “Місяця”, а також вкажіть, з якого часу ви перебували там?

— Моя практична діяльність полягала в тому, що протягом грудня 1944 року по серпень 1945 року перебування в бойовій, я вісім разів ходила за завданням “Місяця” до зв’язкової “Тетяни”. Один раз “Тетяна” сама принесла грипс на ім’я “Місяця”, цей грипс я передала за призначенням. Особа ватажка “Місяця” мені не відома. Я також не знаю, яку саме він займав посаду”.

Тим часом, протокол обшуку на господарстві батьків Васирина від 3 квітня 1946 року, складений старшим опером Гуськовим, засвідчив, що “в будинку громадянина Мельничука Павла, у присутності поінитих: Дашюка Володимира і начальника гарнізону Кальяна Володимира при обшуку нічого не виявлено. Майно складається з дерев’яного будинка, вкритого соломою, пари коней і однієї корови”.

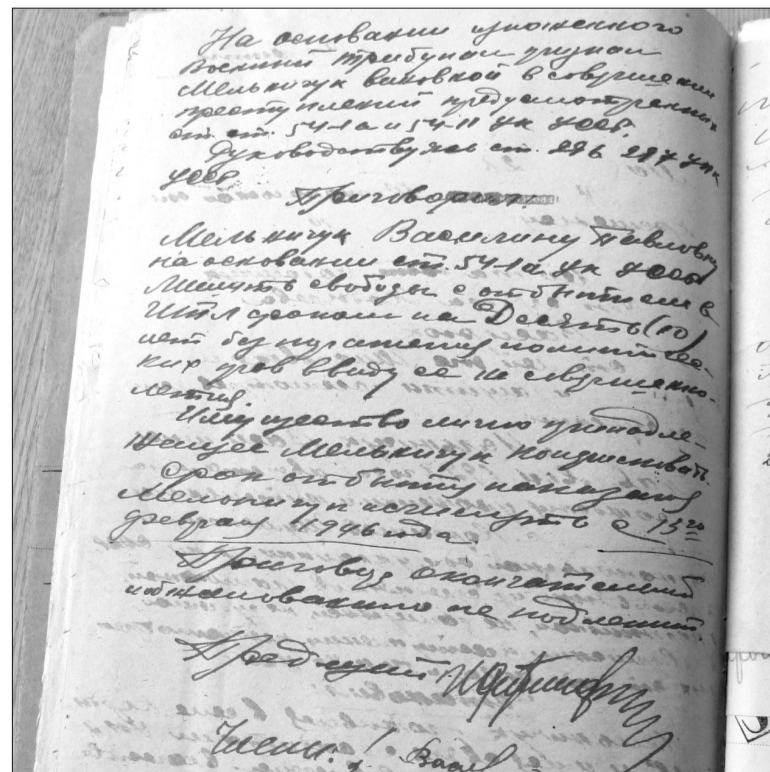
Дуже часто для підтвердження або фабрикації вини арештованої, слідчі використовували покази тих, кого обіцяли відпустити, якщо покажуть на подругу. Були й активні інформаторки НКВС. На Васирина 14 березня 1946 року свідчила Галина Яцук.

— Від кого вам відомо, що Мельничук Васирина є керівницею зв’язку ОУН села Кордишів?

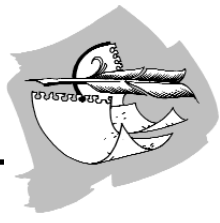
— Особисто я, Яцук Галина, була у Васирина Мельничук зв’язковою і за її завданням носила пошту ОУН в село Голибиси до Швець Ганни, років має 18-19. Особисто мене Васирина втягну-

ла доповнити, що неодноразово Васирина (Васька) Мельничук привертала мене до читання націоналістичної літератури та історії, але я завжди відмовлялась, мотивуючи тим, що мені нема що взяти”.

13 квітня 1946 року уповноважений НКВС СРСР капітан Міхеєв, “керуючись статтею 200 КПК, пред’явив обвинуваченій у скоєнні злочину, передбаченому статтями 54-І а і 54-ІІ КК УРСР, Васирина Мельничук слідче виробництво по справі № 2893”. Було оголошено, що слідство по даній справі завершено і весь ма-

Вирок Військового Трибуналу: “оскарженню не підлягає”

Володимир СВЯТНЕНКО

"Немає в людини нічого милишого над свою рідну землю. Де хто народився, де провів свої дитячі роки, до тієї землі прив'язується він усією душею на ціле життя. А хто, буває, відірветься від своєї рідної землі, той мріє завжди про неї, як про святість найбільшу..."

І. Огієнко

Ці слова видатного вченого, письменника, міністра освіти УНР, митрополита Української автокефальної церкви Івана Огієнка якнайкраще віддзеркалюють його душевний стан на чужині, де він почувався відрубаною галузкою з дерева отчого краю. У них — його біль, страждання і туга за рідною Брусилівщиною, до якої повсякчас линув думками і серцем. Він широко прагнув прислужитися їй своєю невтомною працею, щоб майбутні покоління завершили розпочату ним справу національного державотворення. Мрія Івана Огієнка здійснилася, а його ім'я навечно золотими літерами вписано до пантеону видатних українців.

Творча спадщина Івана Огієнка (митрополита Іларіона) — це невичерпний духовний світ, усю глибину й багатство якого ми ще й досі не змогли осягнути. Особливо вражає його науковий доробок, що не має аналогів у світовій практиці. Нині відомих друкованих праць Івана Огієнка налічується понад 1000. Значна їх частина охоплює три галузі гуманітарних знань: культурологію, мовознавство та історію. Саме про ці напрямки наукової діяльності видатного вченого йдеться в моїй новій книжці "Брусилівщина в іменах. Науковці", що нещодавно побачила світ у житомирському видавництві "Бук-Друк". Меценатами видання виступили Брусилівська ОТГ (голова Володимир Габенець), ГО "Рідний дім — Брусилівщина" (голова Олександр Нікітчин), фракція політичної партії "Європейська Солідарність" у Брусилівській селищній раді (голова Павло Боровий), газета "Відродження" (редактор Сергій Мазуренко) і Леся Гребенюк.

Окрім статті про Івана Огієнка, до книжки увійшли біографічні нариси про інших відомих уродженців брусилівської землі — 69 науковців і винахідників, серед яких 11 академіків, 35 докторів наук, сім лавреатів Державних премій, 10 заслужених діячів науки і техніки.

Учені — це люди непростой професії і своєрідних переконань, які не бояться мріяти категоріями, мають власні погляди на процеси та явища, а на шляху до поставленої мети сміливо долають труднощі і бар'єри усталено-

Жнивварі таємниць творення Всесвіту

го світу знань. Вони вмюють радіти малому, створюючи велике, а їхні ідеї слугують рушійною силою цивілізаційного розвитку людства.

Жителі Брусилівщини пишуться, що їхні земляки відкривали закони механіки і суспільного життя, розробляли математичні теореми та системи психологічних і педагогічних знань, вишуквали незвідані об'єкти Всесвіту та методи боротьби із тяжкими захворюваннями. Вони працювали в університетах, науково-дослідних інститутах і проектних установах Академії наук України та світу, де були авторами наукових розробок і відкриттів, визнаних у нашій країні та за кордоном.

Серед героїв книжки відомі широкому загалу постаті: Іван Огієнко, Анатолій Александров, Сергій Головащук, Валентин Зима, Микола Крилов, Михайло Лисиця, Петро Мартиненко, Олександр Омельченко, Микола Онішук, Володимир Сергієнко, Василь Ткаченко, Анатолій Уваренко, Петро Шищенко. Є тут також імена, знані у професійному колі вчених, чий внесок у науку не менш вагомий: Рива Ветштейн, Микола Захарченко, Ніна Дорошук, Наталія Дяченко, Олена Кашуба, Сергій Кушнір, Іван Медчук, Дмитро Похилевич, Валентина Титаренко та ін.

Із життєвого шляху земляків-науковців ми не тільки довідуємося про долю цих неординарних особистостей, їхній творчий внесок в історію суспільства, держави, свого покоління, а й пізнаємо траєкторію розвитку окремих галузей науки і техніки. А скільки нових даних відкривають біографічні дослідження?!

Під час опрацювання архівних і наукових джерел, спілкування і переписки з героями видання чи їхніми родичами і колегами я повсякчас натрапляв на досі невідому історико-краєзнавчу інформацію та цікаві факти з життєпису того чи того вченого. Ось кілька прикладів.

Мабуть, мало хто з моїх земляків здогадувався, що колишній президент Академії наук СРСР **Анатолій Александров** мав зв'язок із Брусилівщиною. Про це мені повідомив мій добрий приятель, редактор газети "Культура і життя" Євген Букет, надіславши свідчення краєзнавця, ветерана Другої світової війни Павла Леонтійовича Машовця із села Мар'янівки Київської області. Виявляється, що після смерті матері Елли Едуардівни (до заміжжя Классон) Анатолія і його старших брата Бориса і сестру Валерію виховувала бабуся Анна Карлівна, німкеня за національністю, яка проживала в селі Старицькому (колишня назва Вільгельмшвальде) Брусилівської волості. У родині Классонів майбутній академік жив з 1907-го до 1910-го. У цій німецькій колонії він пішов до початкової школи, але згодом продовжив навчання в Києві, де його батько працював у 9-му цивільному відділенні Київського окружного суду. Дані перепису за 1897 рік підтвердили наявність серед жителів Старицького родини Классонів.

Не менш цікава доля радянського і українського астронома, академіка **Дмитра Андрієнка**, який народився в селі Водотіїв водночас благочинний 2-го Брусилівського округу Петро Сенаторський (можливо, вони зналися й набагато раніше, оскільки були ровесниками). На той час це була дуже впливова особа, оскільки рідко якого провінційного священника зводили в сан протоієрея. Лаврентій Похилевич часто зупинявся в Сенаторського.

Уродженка Брусилова і правнучата племінниця Івана Огієнка, а нині завідувачка кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор педагогічних наук, професорка **Алла Марушкевич** була першою з наших співвітчизниць, хто встановив зв'язок із старшим сином митрополита Іларіона Анатолієм, який жив у Нью-Йорку. До самої його смерті вони листувалися й зідзвонювалися. Від нього Алла Марушкевич отримала багато не відомої раніше широкому загалу інформації про життя і діяльність Івана Огієнка. Анатолій пам'ятав і любив Брусилів, всією душею линув до нього, але поважний вік і хвороби не дозволили йому відвідати рідне містечко.

Краєзнавчим відкриттям, що, безумовно, потребує подальшого докладного дослідження, став факт діяльності українського театру в Брусиліві під час німецької окупації. У ньому були задіяні місцеві актори, а спектаклі ставилися винятково за п'єсами українських класиків і збирали повну залу глядачів. Німецька окупаційна влада не забороняла роботу театру, а її вище керівництво завжди відвідувало вистави. Опікувався ним завідувач відділу культури районної управи Василь Федорович Огієнко. Про це мені розповів уродженець Брусилова, радянський і український історик, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Василь Ткаченко, чий батько Микола був провідним артистом Брусилівського театру.

Жителі Брусилівщини можуть пишатися тим, що до розробки Української Конституції причетний суддя Конституційного Суду України (1996–2001), професор **Петро Мартиненко** із села Осівці. Упродовж 1989–1996 рр. він працював головним науковим консультантом Секретаріату Верховної Ради України, заступником представника України у Венеційській комісії, співробітником Українсько-європейського консультативного центру з питань законодавства, членом Державної міжвідомчої комісії з питань вступу України до Ради Європи. Брав активну участь у створенні та розробленні цілої низки засадничих для незалежної України документів, зокрема Закону

"Про мови в Українській РСР", "Декларації про державний суверенітет України", Концепції Договору про Співдружність Держав, Концепції нової Конституції України, проекту Конституції України, Закону "Про Конституційний Суд України" та ін. Як експерт МЗС України Петро Мартиненко працював над проектами Європейської конвенції з питань громадянства та Європейської хартії регіональних та міноритарних мов, які розробляли у Раді Європи.

Непроста життєва доля судила відомому історику, доктору історичних наук **Дмитру Похилевичу**, який народився 23 вересня 1897 року в селі Водотіїв Водотіївської волості Київської губернії в селянській сім'ї. Він був телефоністом військ Центральної Ради, політкомісаром Білоцерківського сільськогосподарського технікуму, директором Науководослідного інституту історії української культури імені академіка Дмитра Івановича Багалія в Харкові, в'язнем сталінських таборів, дивом уникнувши розстрілу, завідувачем кафедри історії південних і західних слов'ян Львівсько-

водночас благочинний 2-го Брусилівського округу Петро Сенаторський (можливо, вони зналися й набагато раніше, оскільки були ровесниками). На той час це була дуже впливова особа, оскільки рідко якого провінційного священника зводили в сан протоієрея. Лаврентій Похилевич часто зупинявся в Сенаторського.

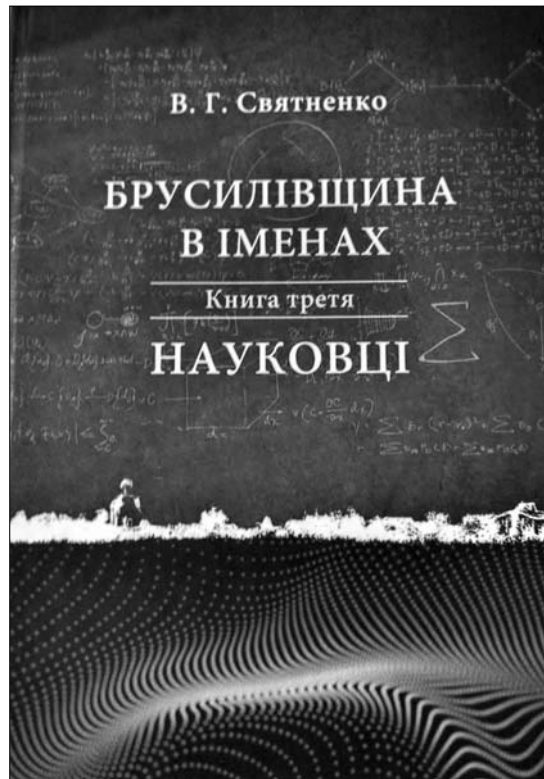
Леонід Похилевич, який змалечку жив при церкві, помер 1900 року. Відразу після того священник Олександр Вітвіцький виселив з церковного приміщення його дружину і сина. Мати залишила Дмитра у своїх батьків у Водотіях, а сама пішла в місто в найми. Хлопця виховували дідусь і бабуся.

Такими цікавими і повчальними історіями уквітчана чи не кожна розповідь про вченого. На мій погляд, ці нариси можуть не тільки запозичити наявні прогалини в біографістиці, але й сприятимуть поглибленому вивченню історії рідного краю, виховуватимуть любов до малої батьківщини та почуття національної гідності.

Не може залишити поза увагою деякі труднощі, що виникали під час написання книжки "Брусилівщина в іменах. Науковці". Найбільшою проблемою було те, що не всі нащадки вчених і їхні колеги охоче йшли на контакт. Інколи доводилося ледь не силою "вибивати" потрібну інформацію. А були випадки, коли поважні доктори наук відверто ігнорували мої прохання про допомогу, посилаючи на те, що "це нікому не цікаво і книжки зараз не читають". На жаль, подібних скептиків досить багато в сучасному українському духовно-атрофованому суспільстві. Для них у мене є свіжі приклади з власного письменницького досвіду.

Після виходу моєї краєзнавчої трилогії "Рідний край над Здвижень-рікою" (2010–2015) у жителів і уродженців Брусилівщини значно зросла зацікавленість до вивчення історії рідного села та дослідження свого родоводу. Нині у кожному старостинському центрі Брусилівської ОТГ створені і постійно діють етнографічні світлиці, свого роду невеличкі сільські музеї, де представлені предмети побуту, одяг, вишивки, археологічні знахідки, підшивки старих газет тощо. У цих центрах сільської культури проводяться мистецькі заходи як для дітей, так і дорослих, відзначаються народні свята, проходять виставки і публічні читання. 2017 року я презентував книжку "Брусилівщина в іменах. Артисти, музиканти, художники".

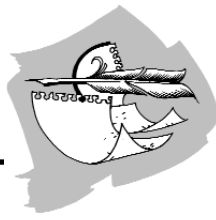
Відтоді майже в кожному селі Брусилівщини за власної ініціативи мешканців утворилися художні самодіяльні колективи. Нині вже всім із них отримали статус "народного", а деякі фольклорно-етнографічні ансамблі ставали переможцями і лавреатами всеукраїнських і міжнародних пісенних конкурсів. З огляду на це, у мене немає жодних сумнівів, що в недалекому майбутньому ми почуємо і про нових "архімеденків", "паскалоків", "ейнштейнчуків" зі славної козацької Брусилівщини.

го державного університету. Проте досі найбільшою таємницею історика Похилевича залишається його походження.

Дмитрів батько Леонід служив церковним сторожем. Згідно з родинними переказами, він був єдиним сином відомого українського краєзнавця Лаврентія Похилевича (1816–1893), автора описів населених пунктів Київської губернії. Сучасні історики відкидають таку можливість, але мені вона видається цілком ймовірною. І справа тут не тільки в нетиповому для Брусилівщини прізвищі Похилевич (дотепер мені не траплялися інші Похилевичі в переписних листах), а й у деяких історичних деталях.

Відомо, що Лаврентій Похилевич був на Брусилівщині, тому свої записи про населені пункти нашого краю з архіву Київської духовної консисторії доповнював переказами жителів. Як людина духовна, він товаришував з багатьма священниками Радомисльського повіту. Одним із таких був настоятель Свято-Миколаївської церкви села Водотіїв та

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії
України імені Тараса Шевченка

Патріотичний подвиг Юрія Барабаша

Юрію Барабашу — 90 років

Микола Жулинський і Юрій Барабаш на презентації книги
“Просторинь Шевченкового Слова” у Національному культурному
центрі України в Москві (серпень 2011 р.)

Тільки-но подумаю про багаторічну роботу в Культурному центрі України в Москві, переді мною постає худорлявий мудрець із проникливо-розумними очима й уважно-доброзичливим обличчям. Він буквально випромінює благородство, скромність й інтелігентність, огортаючи широким задумом. Юрій Якович Барабаш. Ми познайомились у 2001-му, коли йому виповнилося сімдесят літ, з яких сорок на той час він уже прожив у Москві, обіймаючи до середини 1980-х років високі керівні посади.

Разом із тим, Юрій Якович досліджував українознавчу проблематику, зокрема, естетику й поетику творчості Олександра Довженка, друкував книги в Москві та Києві: “Чисте золото правди” (1962); “Я єсть народ” (1967); “Довженко” (1968); “О народности” (1970); “Вопросы эстетики и поэтики” (1976) та ін. Стрімким початком нового науково-українознавчого періоду можна вважати монографію Юрія Барабаша “Знаю человека...” про поезію, філософію та життя Григорія Сковороди, надруковану в Москві 1989 року і перевидану в допрацьованій українській версії під назвою “Дух животворний” (2006). У нинішньому столітті вчений розгорнув надзвичайно результативні новаторські дослідження творчості Миколи Гоголя й Тараса Шевченка та українського літературного пограниччя¹. У цей період опублікував понад 10 монографій і десятки ґрунтовних статей, у тому числі в “Шевченківській енциклопедії”.

Московське життя видатного українця Юрія Барабаша — це потрясаюча сага про вірність Україні за будь-яких історичних часів, ідеологічних і соціальних систем, державних устроїв і влад. Говорячи словами Тараса Шевченка, “він остався вірним з усякого погляду своїй прекрасній національності”. В одному з інтерв’ю в Культурному центрі України вчений зізнався: “Ми жили у дуже складні часи. Тому сьогодні здається, що прожив не одне, а кілька життів”. Смію стверджувати, що одне з них Юрій Якович пов’язав саме з Українським домом у Москві як уособленням духовної України в Росії.

Юрій Барабаш увійшов до преславної четвірки живих талісманів і справжніх друзів-захисників Культурного центру, який працював у винятково складних умовах. Поруч із Богданом Ступкою, Павлом Поповичем і Миколою Жулинським. Які постаті!

Коли на Арбаті, 9, неподалік од Кремля, на важливому заході в Культурному центрі України в Москві, скажімо, Міжнародній науковій конференції, присвяченій 200-річчю з дня народження Тараса Шевченка, в нашій президії сиділи поруч обидва великі українці з Москви і Києва, вчені зі світовим іменем, лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка Юрій Барабаш і Микола Жулинський, я подумки доповідав Тарасу Григоровичу, що таки “в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля”.

Видатна роль Юрія Барабаша в діяльності Культурного центру України в Москві, його постійна масштабна присутність значною мірою зумовлювали й забезпечували розмах і просторинь нашої роботи. Він був прапорноносцем української гуманітарної науки. Неоціненну допомогу надавав Юрій Якович у здійсненні ключових, масштабних проектів Українського дому “Тарас Шевчен-

ко” і “Микола Гоголь”, які, значною мірою, завдяки йому дістали світове визнання й знайшли відображення у визначних наукових виданнях. У 2010 році Культурний центр України в Москві здобув статус Національного, внесок Юрія Барабаша в це досягнення важко переоцінити.

У рік нашого знайомства побачила світ у рідному Харкові монографія Юрія Барабаша “Коли забуду тебе, Єрусалиме...” Гоголь і Шевченко: Порівняльно-типологічні студії”. Саме з цього часу Культурний центр України почав системно збирати книги та статті Барабаша. У нас можна було вільно працювати з його новими творами, скажімо, з виданою 2006 року у Києво-Могилянській академії книгою “Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко” (була підписана до друку наприкінці вересня 2006 року, а вже через місяць Юрій Якович подарував книгу мені), або з публікаціями про вченого, наприклад, зі статтею Олександра Бороня “Шевченкознавчі інтерпретації Юрія Барабаша” в журналі “Слово і Час” (2011).

Микола Жулинський привіз у Культурний центр перші два томи “Шевченківської енциклопедії” відразу після їх виходу в світ у 2012 році, й огром Барабашевого вкладу до цього видатного багатомовного видання став очевидним і в Москві. Досить було прочитати фундаментальну статтю вченого про Шевченкову поему-містерію “Великий лях” у першому тому, неперевірено потрафтовану дослідником як “вершину Шевченкового поетичного дискурсу історії України”. У першому тому вміщено й статтю про самого вченого, в якій вже згаданий Олександр Бороня справедливо й точно відзначив, що “Барабашу вдалося поєднати набутки попереднього етапу розвитку науки про Шевченка з новітніми методологічними підходами до вивчення літератури”. В наступних томах енциклопедії, які регулярно надходили до Бібліотеки, наші читачі знайомилися з унікальними статтями Юрія Барабаша — “Сон — У всякого своя доля”, “Три літа”, “Художник”, “Чигринне, Чигринне...”, “Юродивий” та ін. А мені завжди хотілося й пошастило безпосередньо спілкуватися з Юрієм Яковичем. Як мудро висловився свого часу великий Йоганн-Вольфганг Гете: “Розумні люди — краща енциклопедія”!

Десять років тому, в серпні 2011 року, до 80-річчя Юрія Барабаша ми провели в Культурному центрі України в Москві при значному напливі народу творчий вечір видатного гоголезнавця

і шевченкознавця, в основу якого було покладено презентацію його нової книги “Просторинь Шевченкового Слова” (2011). На урочистості були запрошені директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, академік Микола Жулинський і автор передмови до книги, професор Національного університету “Києво-Могилянська академія” Володимир Панченко. Він, зокрема, підкреслив, що нова монографія вченого, як і праці попередніх 25 років, стали, без перебільшення, українською літературознавчою класикою. Микола Жулинський зазначив, що книга “Просторинь Шевченкового Слова” пропонує глибоке авторське переосмислення творчості Кобзаря, і заявив, що “сьогодні не тільки тут, у Культурному центрі, а й в українській науці загалом відбулася визначна подія”.

Того серпневого вечора 2011 року на московському Арбаті було підбито видатний підсумок українознавчої дослідницької трилогії вченого, що складається з уже згаданої книги “Коли забуду тебе, Єрусалиме...” (2001), за яку він у 2004 році був удостоєний Національної премії України імені Тараса Шевченка, монографії “Тарас Шевченко: імператив України. Історіо- й націософська парадигма” (2004), також презентованих у Культурному центрі, та праці “Просторинь Шевченкового Слова”. До речі, розповідь про це й інтерв’ю з Юрієм Барабашем одразу були опубліковані у всеукраїнському культурологічному тижневику “Слово Просвіти”². Тож не важко переконатися, наскільки серйозно Культурний центр України в Москві супроводжував і пропагував унікальні дослідження Юрія Барабаша.

Не можу не сказати, що великий українець був причетний до визначної події в історії Культурного центру України в Москві, яка досі гідно не оцінена у всеукраїнському масштабі. Йдеться про те, що, готуючись до відзначення 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка, ми вирішили, порадившись з Юрієм Яковичем, встановити в Центрі погруддя поета і зробили це завчасно — 31 жовтня 2013 року. Отже, коли через двадцять днів розпочався крутозламний Євромайдан у Києві, яким українці “скородили списами московські ребра”, білосніжна скульптура молодого Кобзаря (автор — земляк Юрія Барабаша, харківський скульптор Олександр Капшук) стала в самому центрі російської столиці символом його невсипущої присутності в українській боротьбі, заявленої 30-річним поетом у єди-

ному вірші, написаному в Москві, — “Чигринне, Чигринне...”:

*Помолившись, і я б заснув...
Так думи прокляті
Рвуться душу запалити,
Серце розірвати.*

У відкритті пам’ятника взяла участь Юрій Барабаш, Сергій Гальченко, Микола Жулинський та Надзвичайний і Повноважний Посол України в РФ Володимир Єльченко. Відразу після цього під Шевченковим покровом відбулася Міжнародна наукова конференція, присвячена 200-річчю з дня народження Великого Кобзаря, на якій Юрій Барабаш виступив із блискучою доповіддю³. Між іншим, мій виступ “Московські спалахи Шевченкового генія” був присвячений емоційному чинникові, який зумовив написання Шевченком вже згаданої поезії “Чигринне, Чигринне...”. Тим самим я відгукнувся на висновок Юрія Барабаша, що в розмаїтті висловлених у літературі точок зору й припущень щодо цього вірша “випадає один чинник, як видається вирішальний, а саме чинник емоційний”⁴.

Вчений і громадянин осмислив історичні події, що відбулися в Україні у 2013–2014 роках, в чому можна було переконатися, зокрема, на круглому столі “Тарас Шевченко в історичній долі нації”, який ми провели в 2014 році. Тоді Юрій Барабаш представив узагальнюючу, концептуально доповідь “Тарас Шевченко: європейський вектор”.

На той час Національний культурний центр України в Москві піддавався жорсткому руйнівному тиску з боку чиновників Державного управління справами Президента України, які намірились перетворити його в комерційну, розважальну установу чи бізнес-центр. На наш захист стали великі українці Юрій Барабаш, Іван Дзюба, Іван Драч, Микола Жулинський, Богдан Козак, Павло Мовчан, Борис Олійник, Дмитро Павличко... В листопаді 2014 року Юрій Барабаш написав особистого листа Президенту України, в якому він як учасник української патріотичної діяльності в Москві залишив ширі слова про свою духовну й душевну нерозривність з Українським домом у Москві, за які схилився перед ним в доземному поклоні:

“...Моє буття українця — мешканця Москви, моя наукова й творча праця невідірвні від Центру, тут я зустрічаюся із земляками, тут знайомлюся з новинами української культури, тут проводилися презентації всіх моїх книжок останніх літ. Та справа, звичайно, не в особистих почуттях, хоча вони є характерними для багатьох і багатьох українців Москви. Головна, правдиво державна справа й турбота полягає в тому, щоб не втратити вогнище української культури, українського духу на московській землі, не перекинути його діяльність в іншу площину, боронь Боже, — бізнесову, комерційну”.

Мені ніколи не забути, що знаходиться пліч-о-пліч із Юрієм Яковичем, особливо на творчих дискусіях і зустрічах, конференціях і презентаціях — величезна школа й суцільне задоволення. Слухаючи його, знову й знову проходив університети гоголезнавства та шевченкознавства, відганював творчість і лапідарність формулювань, особливо необхідних у шоденному тісному й відповідальному спілкуванні з численними відвідувачами Культурного центру України в Москві. Згадую, як на одному з гоголівських вечорів ми відповідали на питання наших освічених і начитаних гостей, один із яких попросив обов’язково гранично коротко, сказати б, афористично сформулювати сутнісну належність російськомовного Миколи Гоголя до української культури. Власне, у форматі лекції чи доповіді виступу відповісти нескладно, але у вигляді негайної максими... Втім, Юрій Якович справився з витонченою легкістю, подарувавши всім дефініцію: “Микола Гоголь — російський письменник, творчість якого становить російськомовне відгалуження української культури”. В умовах московського замовчування чи навіть ігнорування українськості Гоголя такі стислі логічні визначення, вмотивовані монографічними працями, ставали справжнім відкриттям для відвідувачів Українського дому. Між іншим, книга блискучих гоголезнавчих студій Юрія Барабаша “У напрямку до Гоголя”, написаних у різні часи і видана 2015 року, була першим дорожочинним подарунком автора після його повернення в Київ, і я їй досі насолоджуюся неповторними текстами Майстра. Не можу не відзначити дивовижний стиль наукових праць Юрія Барабаша, відмінний особливо філігранним аналізом, явним унікальними думками й висновками, вишуканий, інтелектуально рафінований... Цьому навчитися неможливо, але вчитися треба...

Насамкінець зауважу, що шира доброта, спокійність і надійність, характерні для Юрія Яковича навіть у складних ситуаціях, пригортають людей до нього, бо в цьому виявляється його жива душа, яка, кажучи по-шевченківськи, “добро навчилася любити”.

Юрій Барабаш уже давно знаходиться в одному видатному ряді з великими московськими українцями Михайлом Максимовичем, Михайлом Шепкіним, Миколою Гоголем... Але за тривалістю життя й творчої роботи в російській столиці Юрію Барабашу немає рівних — 60 років, упродовж яких він був і є живим знаком української мови, культури, духовності, ментальності. Поруч можна назвати хіба що Осипа Бодянского, який прожив у Москві понад 40 років, і його діяльність Михайло Грушевський оцінив як “патріотичний подвиг”. Нагадаю, що в листі у Москву до Михайла Максимовича на початку 1858 року Тарас Шевченко побажав йому довголіття та здоров’я “на славу нашої преславної України”. Якщо вдуматися, Тарас Григорович мимохідь, але з геніальною простотою і поетичною вичерпністю сформулював ідею, заради якої десятиліттями творить патріотичний подвиг у Москві знаменитий українець Юрій Барабаш.

З роси й води, дорогий Юрію Яковичу!

¹ Достатньо нагадати, що й минулого року київське видавництво “Темпора” випустило книгу Юрія Барабаша “Чуже — інакше — своє”, присвячену концептуальному, типологічному й ситуативному аспектам етнокультурного пограниччя.

² Овсяннікова А. Юрій Барабаш: повстання в Москві // Слово Просвіти. 18–24 серпня 2011 р.

³ Див.: Барабаш Ю. “Інь” і “ян” української духовної культури (Шевченко і Гоголь: національний дискурс) // Національний культурний центр — Шевченків дім у Москві. Москва: Домашня бібліотека, 2014. — С. 84–99.

⁴ Барабаш Ю. Просторинь Шевченкового Слова. — Київ: Темпора, 2011. — С. 328.

Дитячі відкриття для дорослих

Надія КИР'ЯН,
письменниця

У дев'ятому класі я потрапила на семінар поетів-початківців, які у 1960-х роках щороку проводив Кабінет молодого автора при СПУ. Дуже активно тоді підтримував молодих письменників, перекладач, критик Володимир Якович П'янов. У Київському будинку письменників перед нами виступали тодішні класики, що на нас, школярів, справило незабутнє враження. Важливо, що творча молодь збиралася з різних куточків України, ми знайомилися одне з одним, обговорювали твори власні та своїх нових товаришів. Багато учасників тодішніх семінарів стали моїми однокурсниками в Київському університеті, найкращими друзями на все життя, а згодом — видавцями, журналістами, письменниками, учителями української мови та літератури.

Надзвичайно вразила мене тоді поезія Ніни Гнатюк (Вінниччина), Наталки Нікуліної (Дніпропетровщина), Валентини Отрошенко (Київщина), Григорія Кошкалди (Полтавщина), Ярослави Павличко (Львівщина), Петра Марусика (Івано-Франківщина), Михайла Саченка та Світлани Жолоб (Черкащина) та багатьох інших.

Подібну добру справу (поетичні конкурси для школярів) організовує та проводить впродовж багатьох років Тетяна Петровська, поетеса, членкиня НСПУ, кандидат педагогічних наук, директорка Центру допрофесійної підготовки та обдарованої учнівської молоді Інституту розвитку освіти Національного авіаційного університету. Ще заступником директора з навчально-виховної роботи Софіївсько-Борщагівської школи на Київщині (2004) провела перший такий районний конкурс “Зерна доброти”, далі він став обласним (2011), а потім — загальноукраїнським (2018–2019 рр. при Товаристві “Знання” України). Останні два роки при НАУ Всеукраїнський поетичний конкурс отримав назву “Білий голуб”.

Членами журі конкурсу були відомі письменники, журналісти, лауреати літературних премій, викладачі ЗВО: Василь Василяшко, Василь Клічак, Ольга Довгоп'ят, Вікторія Осташ, Анатолій Ткаченко, Василь Неволов, Леся Хоменко-Семенова, Григорій Іваненко та інші професійні літератори.

Василь Василяшко, голова журі Всеукраїнського поетичного конкурсу “Білий голуб”, відомий письменник, заслужений журналіст України наголосив: “Провідна тема творів учнів — поетичні акценти на вузлових моментах героїчної історії України з прив'язкою до рідного краю, місць подій... Поезії учасників конкурсу — про природу, про пори року, про рідну Україну, своє місце в цьому світі, мрії про щастя і надії на мирне небо, про шляхи досягнення успіху на прикладі Героїв України, відомих співвітчизників, улюблених родичів.

Усі переможці та відзначені учасники конкурсу заслуговують похвали за творчість та побажання яскравих успіхів при написанні нових творів”.

Нещодавно завершився літературно-мистецьким святом цьогорічний поетичний конкурс “Білий голуб”, організований Тетяною Петровською та її колегами з Інституту розвитку освіти Національного авіаційного університету. І хоча через несприятливі обставини (коронавірус) підсумки було прове-

Тетяна Петровська

дено онлайн, що не зовсім заміняє живе спілкування, школярі та їхні керівники були задоволені. Багато дітей відзначено почесними дипломами за перші місця, спеціальними призами. З творів переможців та призерів, як і в минулі роки, укладено поетичний збірник, який розміщено в інтернеті.

З цієї подією учасників конкурсу привітав Максим Луцький, ректор НАУ, доктор технічних наук, професор. Він наголосив на важливості проведення таких заходів: “Від Національного авіаційного університету сердечно вітаю вас із виходом нового альманаху юних літераторів “Білий голуб”, який об'єднав учнів, студентів, учителів, викладачів та батьків!

Альманах допомагає нам зазирнути в глибину образного слова, відкриває красу світу, розповідає про важливі події у житті українського народу та додає віри у майбутнє.

Із вдячністю відзначаємо членів журі, організаторів, учителів, викладачів та керівників гуртків, які сприяли проведенню Всеукраїнського поетичного конкурсу “Білий голуб”.

Керівники літературних гуртків, серед яких талановиті педагоги, просвітяни, письменники Марія Людкевич (Львів), Ніна Горик та Олена Пашук (Луцьк), Марія Морозенко та Ольга Солмолюк (Київ), Володимир Дідківський (Біла Церква), Тетяна Царенко (Узин), Фаїна Прус (Київщина) та інші широко радіють успіхам своїх вихованців, які одержали нагороди: дипломи, призи і мали можливість прочитати власні твори ровесникам, також висловили вдячність організаторам.

Найбільше подарункових книжок за останні роки для переможців (1-3 місця) та відзначених учасників конкурсу, які вирізняються образним сприйняттям світу, надійшло від Юлії Бережко-Камінської (НСПУ), Володимира Бубиря, забутого Анатолія Гая (Київська обласна письменницька організація НСПУ), Івана Кокуци (журналіст і письменник), Маргарити Надутенко (Загальноукраїнський центр словникарства).

У нагородженні переможців у різні роки брали участь: Раїса Недашківська, народна артистка України; Дмитро Білоус, Микола Сом, Василь Фольварочний, Валентина Козак, Богдана Гайворонська, Людмила Паниченко, Валентин Лямічев, Ігор Годенков, Наталія Бондарчук — письменники; Іван Ющук, письменник і науковець; Григорій Семенюк, науковець; Василь Кушерець, голова правління Всеукраїнського Товариства

“Знання” України; Микола Нестерчук, секретар Всеукраїнського Товариства “Просвіта”; Валерій Франчук, художник; Валентина Донець, Любов Завіщана, просвітяни; Тетяна Димань, Ганна Півнюва, — композиторки; Тетяна Кондратенко, журналістка, та інші.

Галина Лазарева, заслужений працівник освіти України, директорка Інституту розвитку освіти НАУ побажала юним літераторам натхнення, успіхів та нових здобутків і відкриттів. “Хай “Білий голуб” вільно літає і допомагає вам у житті, щоб бути впевненими у завтрашньому дні. Хай ваша творчість щоденно розквітає та буде осяяна світлом добра і любов'ю”.

Окрасою літературно-мистецького свята стали музичні відеовиступи Борщагівської мистецької школи Бучанського району Київської області (директор М. О. Лук'яненко): Софії Шайхулліної і викладача Ірини Левченко (виконання на бандурі), Євдокії Капелюхи — лауреата обласних та Всеукраїнських конкурсів та Владислава Федорчука, лауреата міжнародних та Всеукраїнських конкурсів, вихованця дитячого хору “Сходинки” Софіївсько-Борщагівського НВК (керівниця Ірина Якубовська, заслужений працівник культури України). Під час відеоконференції прозвучала пісня “Білий голуб” у виконанні Віктора Кавуна, заслуженого артиста України (сл. Т. Петровської, муз. Ю. Васильківського).

Зустріч відбулась у теплій, дружній і творчій атмосфері.

Враження учасників конкурсу підсумувала Ольга Лабага, вчителька, керівник гуртка “Мистецтво слова” Білоцерківської спеціалізованої природничо-математичної школи I-III ступенів № 16 ім. М. О. Кириленка Білоцерківської міської ради Київської області: “Висловлюємо глибоку вдячність за організацію та проведення феєричного поетичного дійства, яке на крилах “Білого голуба” щороку підіймає наших вихованців до нових висот, відкриває їм яскраві горизонти для творчості та виводить на нові орбіти ширі поетичні думки юних дописувачів”.

До слова, усі дитячі твори позитивні, у них звучить щира любов до рідного краю, мами, тата, навколишнього середовища тощо. А часом такі собі дитячі роздуми про котиків, зайчиків тощо виявляються зовсім не дитячими. Наприклад, вірш п'ятикласниці Єсені Ковалювої з Остерської ЗОШ Чернігівської області “Бережіть життя” закінчується справжньою трагедією: у щасливе життя родини зайців “біля лісу серед трав” вривається стихія пожежі: *Так загинула родина Серед полум'я і диму. Шкода всіх: зайців, дерева, І пташок, і сине небо. Тож прошу вас, люди, браття: В лісі не паліть багаття!* А шестикласниці Марії Бухтіяровій, нині харків'яниці, хоч і подобається Харків, однак невгамовний вітерець приносить голос рідного міста, який кличе її додому: *“Повертайся! Сумую. Донецьк”*. А учениця 8 класу з Обухова на Київщині Аріна Верхова робить відкриття, що найвище і найдорожче звання — “хороша людина”. А щоб його отримати, навіть конкурс не потрібний: *Даруй, твори, підтримуй і світи, Роби від серця те, на що ти здібний.*

Іще багато цікавого і повчального і в змісті, і у формі викладу можна знайти у дитячих творах. Пропонуємо добірку віршів, вони того варті.

Божий дар

Тримаю в руках Божий дар — колоски!
В них зерна добра, що зростали віки,
Історія роду і подих життя,
Минуле народу, його майбуття!
З прадавніх віків всі шанують колосся,
Дівчата влітають його у волосся.
А хлібні лани — ти побачиш здаля,
Бо ними прибралася наша земля.
У кожному колосі — зерна рядками.
В одному — впізнала я посмішку мами,
А в другому — братика і татуся,
В ряснім колосочку — родина уся!
У третьому бачу — всміхаються друзі,
І квіти, що килим зіткали у лузі.
В четвертому — мудрі мої вчителі,
У п'ятому — серце моєї землі.
А там — колосків тих розкішне роздолля!
В них кожна зернина — то слава і воля,
Свобода та єдність, омріяний мир
І мудрий керманіч — народ-богачир!
Я кожному зернину вустами цілую,
Бо хліб — це життя, і його я ціную.
Нехай процвітає ще довгі літа
Соборна земля — Україна свята!

Аліна Говорун,

учениця 6 класу Білоцерківської спеціалізованої природничо-математичної школи I-III ступенів № 16 ім. М. О. Кириленка

Хороша людина

Хороша людина схожа на сонце,
Що в негоду пробивається крізь хмари.
Хороша людина, немов промінь світла,
Із нею не пов'язані плітки й чвари.

Хороша людина непомітна у натовпі,
Не дістає щоранку з полиці німба.
Вона з тобою в одному окопі,
Розділить останні ковток і хліб.

Хороша людина не встановлює ціну
На свої слова, справи і вчинки.
Вона не завдасть удару у спину
І чесно вкаже на помилки.

Хороша людина дається нам долею,
Незважаючи на тягар людських гріхів,
Вона для нас є шитом, ангелом,
парасолею
На поворотах і перетині шляхів.

Такою людиною можеш бути й ти,
На цю посаду конкурс не потрібний.
Даруй, твори, підтримуй і світи,
Роби від серця те, на що ти здібний.

Аріна Верхова,

учениця 8 класу, Обухівського академічного ліцею ім. А. Малишка

Коли зустрічаєш янгола

Коли зустрічаєш янгола — в метро,
на вокзалі, у сквері,
Сузир'я униз не падають і небо
по швах не тріщить.
Не стукне у грудях тривога
в розчинені широко двері,
І вітер, смертельно стомлений,
під крильми не задзичить.

Піском час продовжить тікати,
як завжди, вперед, без упину,
І навіть на тому березі не згасне
старий ліхтар,
Не вдарить весна у серце палким
ароматом жасмину,
Такою ж залишиться вулиця,
школа, алея, бульвар.

Коли ти зустрінеш янгола,
то й не помітиш різницю –
Звичайний собі перехожий, такий,
як усі навкруг.
В руці – парасолька і сумка, у іншій –
пакети з суницею,
Ніхто йому не вклоняється,
не прагне торкнутися рук.

Та ти розумієш, як це, без золота
диво творити,
Без крил за спиною із платини,
меча і чарівних сил,
І байдуже, що позаду тебе
не виростуть сталактити,
І байдуже, що за бажанням не стане
враз хлібом пил.

На фронті стояти зимою,
коли холод ляскає гучно.
Бабусі віддати місце в автобусі,
ніхто ще ж не втратив ніг.
Тепліша, ніж полум'я, усмішка
потрапить у серце влучно,
І бідним ніхто не стане,
купивши безхатьку хліб.

Не світ рятує від темного,
а сам переходь до світлого,
Адже твоє серце – скарбничка,
не став же на ньому тавро.
І янгол, що йшов по вулиці,
раптово візнає рідного,
Спіймавши твій теплий погляд
у сквері, вокзалі, метро.

Дарина Удовенко,
учениця Білоцерківської спеціалізованої
природничо-математичної школи І–ІІІ
ступенів № 16 імені М. О. Кириленка

Одяг мови

В одяг від “Кутюр” вдяглася мова,
Взула брендові кросівки “Найк”.
І парфумами, не мовивши і слова,
Уквітчалась стильно. Просто лайк!

Сіла в “Мерс”, поїхала на паті,
Настрій мала “кльовий” і “крутий”!
Хоче “потусити” серед знаті,
Розглядає перстень золотий.

Смакувала там мохіто й суші,
Слухаючи рок і джаз вночі.
Виставляла селфі у Фейсбуці,
Твіттера отримавши ключі...

...Раптом вишиванка промайнула!
Мову “за живе” вона взяла.
Рідне і святе душа збагнула...
Українська мова розцвіла!

Як же часто ми вдягаєм мову
Нашу, українську... у чуже...
Барвінкову, рідну, кольорову
Хай її Господь нам береже!

Іван Чиж,
вихованець гуртка “Українська літерату-
ра. МАН” КЗ “Броварський районний
центр дитячої та юнацької творчості”

Розбита ваза

Розбита твоя ваза,
розірвані нитки долі.
Зруйнована життя база,
немає відчуття волі.

Соромишся кого? Себе.
Закриваєшся стіною,
а серце щось шкребе,
здаєшся, падаєш німою.

Закриваєш на це очі,
стискаєш міцно губи
мучать думки щоночі,
довгі, нудні, як труби.

Розлетілась твоя ваза,
шматками розкиданий світ.
Засіла у серці образа,
тверда і холодна, мов лід.

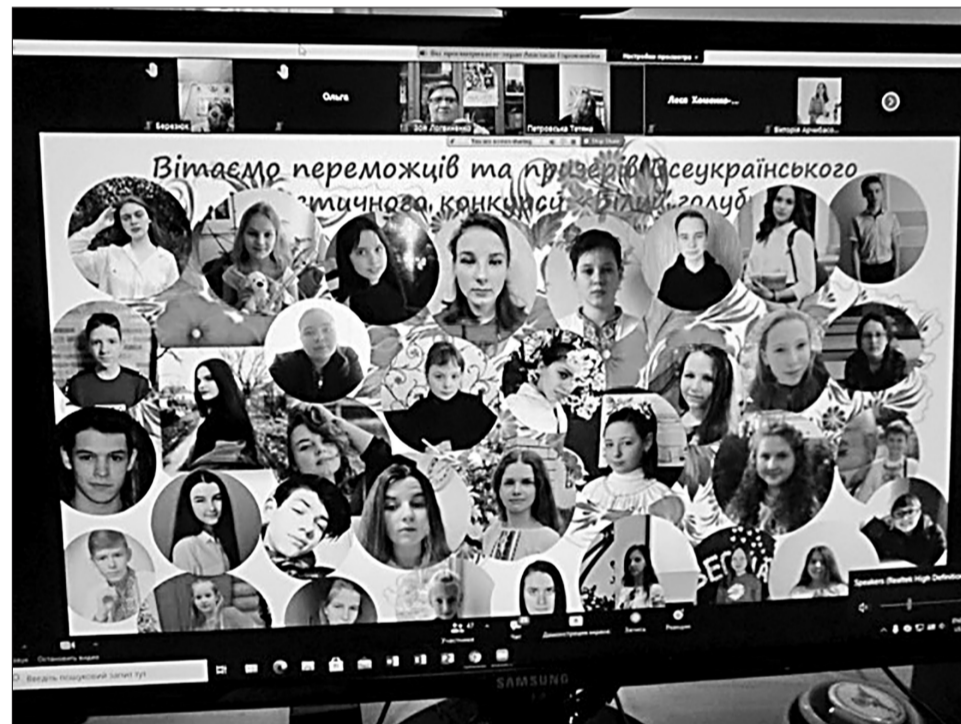
На вітрі стоїш самотня,
навколо сивий туман.
Звідкись летить чорна сотня, –
випустив духів обман.

Не забудеш ніколи зла,
ні хто зробив його й коли.
Накриє байдужа імла
дорослі дитячі думки.

Анна Кравченко,
вихованка літературної студії “Джерель-
це” Львівського міського координацій-
но-методичного центру “Галицьке юна-
цтво”, учениця 8 класу Ліцею № 51
ім. І. Франка

Моє село

Я народився в славному селі,
Таке одне із тисяч в Україні.
Воно колись Міхновського дало,
Щоб той промовив світу: “Ми – єдині!”
Тут жив Маркевич, звідси Колодуб –
Відомий композитор України.
Тарас Шевченко тут не раз бував.

І я щодня ходжу стежками тими,
Стежками, по яких ходив Кобзар.
Сповідую його ідеї нині.
Я гордий тим, що народився у селі,
Яке одне із тисяч в Україні!

Олег Цимбал,
учень 8 класу Турівського
НВК “Загальноосвітня школа
І–ІІ ступенів – дитячий садок”
Броварського району,
Київської області

Мій край

Південний теплий вітерець
Різотрав'ям зі сходу дихне
Спогад дитинства мені
Він із собою несе.
Краю поранений мій,
Серце тобою тривожу
Вічність не бачились ми,
Та забути тебе не можу.
Голос рідного міста мені
Невгамовний приніс вітерець.
Я почула, він тихо сказав:
“Повертайся.
Сумую.
Донецьк”.

Марія Бухтіярова,
учениця 6 класу Харківської гімназії № 23

Спогади про найцінніше

Опале листя, незважаючи
на яскравий колір,
Часто навіює сум.
Розквітлі проліски символізують

відродження.
Форма, колір, запах – часто не важливі.
А що навіюють вам зимові кристалічні
крижинки?

Радість?! Спокій?! Холод?! Спогади?!
У кожного асоціації свої.
Для когось вони символізують Радість,
Від якої Спокійно на душі,
Іншого – вони обпікають Холодом,
Від якого стає Тепло на серці!
Але кожного з нас
Вони повертають у Дитинство,
Яке завжди стоїть у першому ряду
Довгого терміналу під назвою
“Спогади”.

Вікторія Француз,
учениця 10 класу Опорного закладу –
Остерської загальноосвітньої школи
І–ІІІ ступенів ім. Ю. Збанацького
Чернігівської області

Як ви пишете вірші?

Як ви пишете вірші?
Як ви пишете вірші?
На комп'ютері, б'ючи клавіатуру,
А може, на шматочку білого паперу,
Боячись, чи місця хватить вам?

Як ви пишете вірші?
Чітко підбираючи слова і звуки,
Повертаючи риму у кінці,
Чи, може, у вільному танці кружляєте?
Як ви пишете вірші?
Легко, недбало, отримуючи задоволення,
Чи зі сльозами на очах,
Усю злість на папері залишаючи,
Рядками душу вколовши?
Як ви пишете вірші?
На продаж?
Оптом старі і вроздріб новіші?
Чи, може, для себе, в тумбу поклавши
Й на замок серце закривши?
Як ви пишете вірші?

Анастасія Гуменюк,
учениця 9 класу Академічного ліцею № 4,
м. Обухів

Бережіть життя

Біля лісу серед трав
Зайчик хатку збудував.
Жив собі, травичку хрумав,
Одружитися надумав.

Народилися малята –
Довговухенькі зайчата.
Час минає дуже швидко.
Підросли в родині дітки...

Раптом ... Що це? Дим! Задуха!
Зайці нагостили вуха.
Скрізь вогонь і все палає,
Всі, хто можуть, всі тікають...

Так загинула родина
Серед полум'я і диму.
Шкода все: зайців, дерева,
І пташок, і синє небо.

Тож прошу вас, люди, браття:
В лісі не паліть багаття!

Єсенія Ковальова,
учениця 5 класу Остерської ЗОШ І–ІІІ
ступенів ім. Ю. Збанацького
Чернігівської області

Музика моєї свободи

Саме час послухати джаз...
Музику моєї свободи.
Він звучатиме тільки для нас –
Двох вільних птахів земної породи.

Дощ вимивав потаємні кутки,
Надійно сховані від бруду й холоду.
У нас різні правила, спільні думки...
Душа не помре від спраги й голоду.

Вікторія Арчибасова,
студентка ІІІ курсу музичного відділен-
ня Комунального закладу вищої осві-
ти “Луцький педагогічний коледж”

Дорослі і діти

От шкода, що дорослі – не діти:
Вже не вміють так сонцю радіти,
Не помітять у небі веселку,
Не поділять із другом цукерку.

Як дорослим усе пояснити,
Що у мирі усі мають жити.
Хочуть діти в родині зростати
І нічого про “Гради” не знати.

Діти мають так їм сказати:
“Ви – усі чийсь мами і тата,
Сонця вистачить людям у світі,
Тож даваймо у мирі всі жити!”

Злата Бреус,
учениця 9 класу Опорного закладу
освіти “Миронівський академічний
ліцей № 3”

Роздуми

Рими стали важкі, як залізо,
І не чисте, а так собі, сплав,
Що не слово, то вічна реприза,
Ну чого ж я іще не сказав?
Я боюсь не мистецтва – халтури,
Я боюсь дієслівних рим.
Я – відбиток, я – власна гравюра
І, здається, стаю не тим
Мрійним хлопцем, що був раніше,
Серед форми гублю свій хист,
Хоч перо механічно пише,
Але вірші мізерні на зріст.
Я загруз, безнатхнений, в болоті,
Мучусь в ньому, як загнаний звір.
Часом думаю: може, годі
Марнувати отак папір?
Може, аркуші будуть пустими?
Бо тривожить лише одне:
Що від мене лишаться рими,
А в тих римах не стане мене.

Ілля Харламов,
студент Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Головне — контакт із глядачем

На Малій сцені Київського академічного театру драми і комедії на Лівому березі Дніпра відбулася прем'єра вистави “Усі найкращі речі”, що стала новим викликом для головної режисерки театру Тамари Трунної та виконавиці єдиної ролі Олесі Жураківської, адже це перша моновистава в їхньому творчому житті.

римо про серйозну проблему, доволі поширену в нашій країні і в усьому світі. Листи, які я отримую після вистави, підтверджують, що порушувати такі теми — обов'язок театру.

Одна дівчинка мені написала: “Я і є той “хлопчик”, який один рік і два місяці тому втратив маму. Боялася йти на виставу, бо знала її тему і думала, що просто не витримаю. А ви так просто і світло про все це розповідаєте. Наступного ранку я почала писати список, як і герої вистави, першим пунктом у цьому списку було — ходити в театр на хороші вистави, а другим — актор Віталій Лінецький”.

Віталій для нас як світлий янгол. Ми з Тамарою його дуже любили, надихалися його творчістю. Це була унікальна акторська особистість, людина, яка мала великий дар. Його смерть — надзвичайно велика втрата для всієї акторської спільноти і глядачів. Він пішов дуже рано. Згадуємо про Віталія кожен день. Коли створювали виставу, багато про нього говорили, сміялися. Він мав дуже хороше почуття гумору, був іронічним. Вийшла така присвята. Тиха, без голосних заяв.

Напевне, не відкрию секрет, що грати у моновиставі най-

складніше. Ні на кого покластися, від початку до кінця все залежить від тебе. Якщо забудеш текст чи переплутаєш мізансцени, то ніхто тебе не виручить. Ти сам на сам із глядачем.

Але глядач може і допомогти. У автора прописано, що у виставі відбувається контакт із залом. Такий прийом дозволяє зробити виставу живою, зруйнувати примарну стіну між актором і глядачами. Люди контактують, розкриваються, бувають просто блискучими партнерами. Говорять такі речі, які мені здаються влучнішими, ніж у самого автора.

Першу виставу ми відіграли

наприкінці лютого, а після другого показу пішли на тривалий локдаун. Це був серйозний удар, адже квитки були продані наперед. А після закінчення локдауну глядацьку залу можна було заповнювати лише наполовину. Майже до кінця сезону повертали борги.

Я вже відіграла 17 вистав, всі по-різному, і в цьому її шарм. Зізнаюсь: спочатку трохи боялася, адже хоча й мала певний досвід контакту з глядачем, але вперше він став моїм повноцінним партнером. Зараз вже немає ніякого страху. Текст настільки пластичний, що з ним можна робити все,

що захочеш — робити живим і таким, що реагує на обставини.

Одну з попередніх вистав показали на фестивалі у “ЮНІТ-СІТІ”. Велика зала на близько 400 місць була заповнена, а люди стояли в проходах. Дивлячись на те, як люди уважно слухають, розумієш, що вистава працює і на велику аудиторію. Проте мені більше подобаються камерні сцени, такі, як у нашому театрі.

Вистава графічна. Переважають чорно-білі кольори, також є деякі кольорові плями. Головне — очі, контакт із глядачем, а все інше не повинно відволікати. Підбирили музику, яка асоціювалася для нас з чимось близьким. Допомігав у цьому Олександр Курій.

Сьогодні театр працює в напруженому графіку, з'являється багато нових постановок — різних, складних, цікавих. Сподіваюсь, в наступному сезоні знову буде щось нове. Чекаю на нові ролі. Роботу в театрі поєдную з кіно і телебаченням, але саме тут живе моя душа. Вже 20 років Театр драми і комедії — моє рідне місце.

Наш театр постійно змінюється, а значить, він живий. Важливо, щоб так було й надалі. Місія театру — його актуальність, театр має бути поруч із людиною, яка прийшла на виставу, допомогати їй в чомусь розібратися, поіншому подивитися на якісь речі. Насправді театр — психолог, а вистава “Усі найкращі речі” — терапевтична. Вважаю, що в цьому і полягає місія сучасного театру.

Фото із сайту театру

Це вже третій спільний проєкт Арт-центру та режисерки Олени Шурської. Починалося все з вистави “Мина Мазайло” за Миколою Кулішем, яку створювали разом з випускниками курсу Богдана Бенюка Національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого. Спочатку виставу показували у Навчальному театрі, потім вона рік йшла на сцені Арт-центру, знайшовши свого глядача.

Другою роботою стала вистава “Додому” студентів, які зараз навчаються на четвертому курсі університету. Вона зібрана з документальних монологів, які студенти принесли зі своїх міст. Коли починалася робота над нею, актори навчалися на першому курсі. Переважно це були діти, які приїхали до Києва здалеку і дуже сумували за домівкою. Вони знайшли людей, які поділилися з ними своїми душевними ранами. Склали з історій виставу, що є по суті документальною і вже два сезони викликає інтерес у глядацької аудиторії. Наразі маємо третю виставу.

— 3 акторами Маргаритою

Бахтіною та Віталієм Іванченком товаришуємо давно, ще відтоді, як вони працювали в Національному академічному театрі імені Лесі Українки, — розповідає Олена Шурська. — Захотіли зробити щось спільне, шукали цікавий матеріал. На створення вистави надихнула п'єса одного із сучасних драматургів, хоча ми відійшли від цього тексту. П'єса просякнута радянським минулим, тож вирішили цю радянськість скоротити. Перенесли події в сьогодення, наче вони відбуваються десь під Києвом, у невеличкому містечку.

Зробили історію про двох людей з різних стихій. Він — актор, дуже самотній і нікому не потрібний у цьому світі. А вона — господарка, теж самотня. Глядач слідкує за тим, чи будуть ці двоє людей разом. Ми додали до цієї історії багато автобіографічного, а також документальні монологи з життя наших знайомих. Вийшла замальовка, яка “сіла” на каркас п'єси.

Готову виставу показали два рази в Центральному будинку офіцерів ЗСУ. Згодом перероби-

Хостел: Він і Вона

Новою роботою Арт-центру ім. Івана Козловського Національної оперети України стала вистава “Хостел 24/7”, жанр якої визначили як милотравматичний жарт.

ли матеріал, а через рік запропонували його керівнику Арт-центру імені І. Козловського Володимирі Голосняку. Він з радістю нас прийняв.

Як я вже зазначила, з акторами дружимо давно. Маргарита Бахтіна — актриса театру і кіно. В останні роки стала частіше зніматися, але сьогодні український кінематограф лише починає посправжньому її відкривати. Це цікава актриса з обдаруванням драматичної клоунеси. Вона ніколи не буває байдужою до матеріалу, все пропускає через себе. Маргарита мов потужний магніт резонує з усім, що відбувається в цій історії.

Її героїня начебто проста жінка, але насправді з вишуканим нутром. Вона вся просякнута буденними справами. Але коли щось торкається її серця, то виявиться, що має благородну душу.

Зробили з цієї історії невеликий трилер. Жінка намагається здаватися жорстокою, аби відлякати чоловіків, щоб дати їй спокій. Адже багато хто, знаючи, що жінка самотня, хочуть на дурняк у неї пожити і при цьому безкоштовно харчуватися. Вона прагне тримати чоловіків у страху і прізвище в неї специфічне — Фарш.

Віталій Іванченко — досить відомий актор, багато знімається в кіно. Його герой — комедійний персонаж з потужним драматичним нутром. Спершу здається, що це просто комедіант, циркач. Але насправді це людина, яка пережила у своєму житті біль, втра-

ти, хоча й намагається все це приховати за зовнішньою веселістю.

Віталій має хорошу фактуру і фантастичне почуття гумору. Йому ця тема близька ще й тому, що свого часу він навчався в естрадно-цирковій академії. Він постійно народжує якісь цікаві речі на злобу дня, подає свого героя в розвитку. Загалом Віталій Іванченко — глибоко драматичний актор. Думаю, що цей його талант вдалося розкрити в цій виставі.

Актори дуже полюбили цю виставу, брали участь у створенні декорацій. До нас приєднався звукооператор Театру Лесі Українки Влад Тененбаум, який написав музику до постановки. Також ми використали багато хітів 90-х років.

Сценографічне рішення робили разом із акторами. Показали світ, який розсипається і який не можна зібрати в пазли. У центрі сцени — велика сорочка, а посередині — вікно в душі або просто дірка. Це вже як вирішить глядач.

У костюмах намагалися передати різні світи персонажів. Вона й досі носить якісь старі речі, перешиває їх, ремонтує. Має лише одну парадну сукню. А в персонажа є тільки те, що на ньому. Він не має ні дому, ні валізи.

Пластично намагалися їх поєднати. Як би це дивно не звучало, але цирк є і в житті цієї простої господині. Вона — факір на своєму поприщі. Вистава обростає напівцирковими номерами, а

герої немов на парашюті, з якого можуть зірватися. Пластичних рішень шукали у природі почуттів.

Саме камерна сцена Арт-центру ім. Івана Козловського ідеально підходить для цієї вистави. Сподіваюсь, будемо її грати тут і в наступному театральному сезоні. Звісно, хотілося б показати цю виставу і на інших сценах. Але як складеться, покаже час. Думаємо про новий наступний спільний проєкт з Віталієм і Марго, але через їхній щільний графік зробити це не так просто. Ми в пошуку матеріалу, який би нас знову зацікавив.

Нині працюю в Київському академічному Молодому театрі над виставою за п'єсою Карела Чапека “Засіб Макропулуса” — одна з найвідоміших його п'єс, фантастично прекрасна і цікава. Її багато ставили, проте скорочували важливі, як на мене, моменти. Серед них — смерть одного з героїв. Переважно робили з цієї п'єси розважальну історію. Дійсно, вона має розважальну основу, але там є дуже цікавий соціальний пласт. Тема про цінності, про їхнє знецінення. Настає такий момент, коли відмирає щось старе — цінності, орієнтири, способи співіснування і приходиться нове. Анонсували цю прем'єру ще півтора роки тому, але через локдаун вона затримувалася. Сподіваюсь, що врешті зможемо показати її у вересні.

Хотіла б поставити щось нове і в Арт-центрі ім. Івана Козловського. Але спочатку треба завершити роботу в Молодому театрі.

Фото із сайту Арт-центру ім. І. Козловського

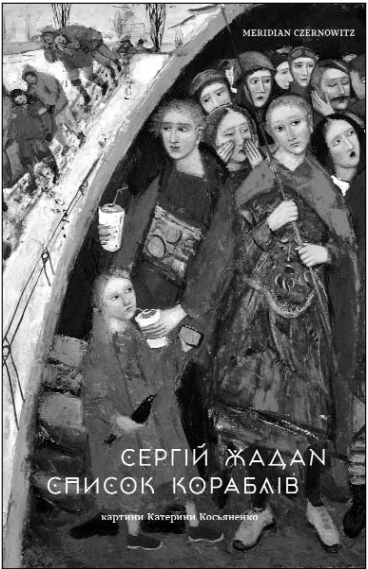
Сторінку підготував Едуард ОБЧАРЕНКО

Поетичне слово і художній образ

Роботи Катерини постають візуальним відповідником поезії Жадана, що органічно поєднує сучасну українську буденність та біблійні алюзії. В оформленні книги використано 9 живописних творів художниці. На виставці, крім них, глядачі мають змогу побачити ще три нові роботи.

Ідея проекту належить кураторці Тетяні Швед-Безкорвайній, яка побачила суголосність у живописних картинах Катерини Косьяненко та віршах Сергія Жадана. Ряд стійких асоціацій виникає від назви “Список кораблів”

— від античного Гомера, модерніста Йосипа Манделштама до нашого сучасника Сергія Жадана. Додає своє трактування теми, свій живописний список кораблів і Катерина Косьяненко.

Саме для арт-буку художниця написала полотна: “Воїнство” (2019), “Вокзал” (2019), “Графіті” (2019), “Різдво” (2019), “Кораблі” (2020), “Зупинка” (2020), “Біле поле” (2020). Також було вико-

У Національному художньому музеї України відкрили виставковий проєкт заслуженої художниці України Катерини Косьяненко “Список кораблів”, де представлено роботи, що увійшли до арт-буку – однойменної збірки сучасного українського поета Сергія Жадана, що побачила світ 2020 року у видавництві MERIDIAN CZERNOWITZ. Це художня співпраця письменника та художниці, поєднання поетичного слова та художнього образу.

ристано декілька більш ранніх полотен: “Невидимий автобус” (2017) та “Перехід” (2019). Ці твори й започаткували живописну серію “Список кораблів”.

Картини не ілюструють серію буквально. Це збіг відчуттів, погляд, віддзеркалення складного сучасного світу, в якому є любов, війна, безнадія, розпач, радість, страждання. На картинах – закохані люди, спантелечені, радісні; воїни в старовинних обладунках. Ангели, козак Мамай, чорти, натопи людей, тварини, пташки, урбаністичні пейзажі. Вони є візуальним еквівалентом, відгомном сюжетів та емоційних станів автора віршів, збігаються з його настроями і баченням сьогодення.

Кожна картина зі “Списку кораблів” унікальна і, водночас, це серія: твори пов’язані між собою задумом, типажми, колористичними рішеннями, візуальним стилем, прийомами комбінування та апелювання до різних епох і живописних манер. У цих картинах є не тільки цікаві і багатогранні образи та вишуканий колорит, у них є відчуття справжнього життя, глибокі думки і складні емоції.

Усі твори серії різні не тільки за сюжетами, світосприйняттям та інтонаціями. Від картини до картини змінюється й візуальне трактування. А об’єднує їх авторський живопис з різними колористичними рішеннями й прийомами. Ці твори можна вважати жанровими, можна називати їх історичними полотнами, в яких присутні сьо-

годення, яке переплітається з історичними аналогіями, типажми, аксесурами. Художні образи картин Катерини Косьяненко відсилають глядача до різних епох, та все ж завжди повертаються до сьогодення і поезії Сергія Жадана.

— Ми раді вітати подібні проєкти, творчі тандеми – поетичні, мистецькі, – зазначила, відкриваючи виставку, завідувачка виставкового відділу музею **Оксана Баршинова**. — Бачимо тут синергію між текстом і зображенням. Наша співпраця з художниками і поетами має свою історію. З Сергієм Жаданом ми вже колись мали таку співпрацю. Чудово, що ця традиція триває.

— Дуже довго чекали на цю виставку, – зізналася кураторка виставкового проєкту **Тетяна Швед-Безкорвайна**. — Хотіли зробити проєкт і представити його в музеї ще півтора року тому. Локдаун та ремонт у музеї надовго відклали наші плани. Хочу подякувати керівництву музею і його співробітникам за те, що ми врешті змогли влітати його в життя.

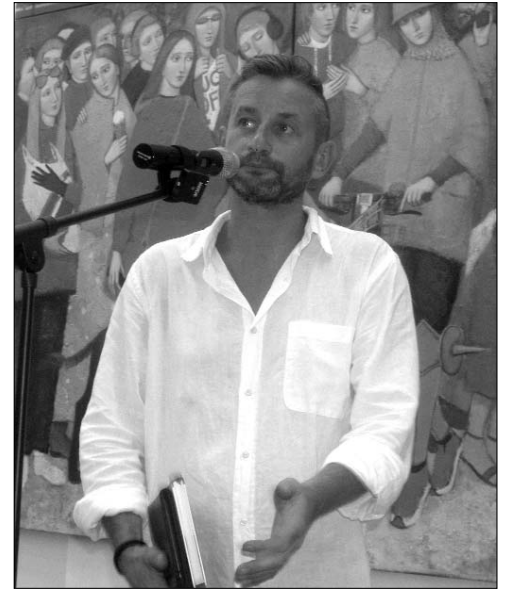
Проєкт народився у наших думках ще у 2018 році. З видавцем Святославом Померанцевим вирішили співпрацювати після виставки Катерини Косьяненко в Парижі, яка там відбулася одночасно з поетичними читаннями Сергія Жадана. Це ідея того, як поет і художниця могли б зійтися у своїй творчості. Сучасний живопис Катерини, який тісно переплетений з її любов’ю до старовинних слов’янських мотивів,

неймовірно точно поєднався тут з поезією Сергія Жадана, про що неодноразово говорив і сам поет.

Ця тема вже має певний розвиток. На сьогодні результат проєкту – три книжки, які створили три поети і дві художниці. Зізнаюся, що замало лише вигадати проєкт і розробити його концепцію. Треба знайти людину чи кількох людей, які зможуть разом з тобою його зреалізувати.

Святослав – видавець, який співпрацює з найвідомішими письменниками України, а мені вдалося співпрацювати з кращими художниками. Саме завдяки такому проєктом відбувається те, що називається розвитком і промоцією української культури не тільки в Україні, але й за кордоном. Вони мають резонанс, про них багато пишуть. Ми щасливі майже кожного дня відповідати на запитання, як можна побачити ці картини чи купити книжки. Все це є оцінкою нашої праці.

— Коли Тетяна мені запропонувала такий проєкт я відразу погодилася, – зізналася художниця **Катерина Косьяненко**. — Після цього довгий час думала над тим, яким чином зможу створити візуальний ряд творів Сергія Жадана. Спершу сумнівалася, але Тетяна та Святослав створили навколо мене настільки щільний кокон любові і спокою, що я заспокоїлася і з задоволенням намалюва-

Сергій Жадан читає свої нові вірші

ла ці картини. Я щаслива, що змогла показати свої роботи саме в Національному художньому музеї України і що на цю зустріч зміг прийти Сергій Жадан.

— Роботи Катерини, як на мене, мають дивовижну властивість повертати світло минулому, наповнювати його живим диханням і живим значенням, – підкреслив **Сергій Жадан**. — Архаїчне в цьому випадку просто виймається з часової історичної умовності, стаючи суголосним тому, що ми звикли бачити довкола себе. Це не осучаснення минулого – скоріше узгодження, урівноваження того, що було, з тим, що неодмінно станеться.

Для мене ця книжка велика і приємна пригода. Тому що, познайомившись з Катериною, я нарешті побачив ті роботи, до яких писав свої вірші. Страшенно люблю цю збірку, перегортаючи її подумки, повертаюся в минулий рік...

Сергій Жадан прочитав свої поезії зі збірки “Список кораблів”, а також вірші, написані протягом останнього року. Завершився захід автограф-сесією поета.

Антологія складається з чотирьох розділів: “Прадавня історія. Міфопростір”, “Давня історія. Козаччина”, “Нова історія. Війни”, “Новітня історія. На межі”. Книжка побачила світ у видавництві “Саміт-книга”. Автори антології: Анна Багряна, Ярослав Верещак, Олександр Вігер, Олександр Гаврош, Богдан Жолдак, Надія Марчук, Олег Миколайчук-Низовець, Неда Нежданна, Анатолій Покришень, Ігор Юзюк. Упорядник – Надія Мірошніченко.

— Антологія “Часо&Простір” є проєктом Центру Курбаса і підтримана департаментом суспільних комунікацій КМДА. Це вже наш третій проєкт у цій програмі. У найближчих країнах Європи немає такої кількості антологій драми у різних форматах і напрямках, як в Україні, – розповіла **Неда Нежданна**. — До цього вже відбулися чотири презентації у різних містах країни та одна у столиці. Отож, сьогодні маємо шосту презентацію “Часо&Простору”.

У карколомний час, який Україна переживає сьогодні, збільшується інтерес до історичної літератури, зокрема, до історичної драми. Маємо очиститися від бруду брехні, розгледіти наші проблеми й помилки. З одного боку для того, щоб не повторювати цих помилок, а з іншого – щоб провести паралелі із сучасністю. Про що б не писали драматурги, скільки б років не минуло від подій, вони пишуть про сучасне і про майбутнє.

Розмірковували над тим, чи представити в антології лише Україну чи зробити ширше коло,

Драматурги пишуть історію

У Національному центрі театрального мистецтва імені Лесь Курбаса відбулася презентація першої антології сучасної історичної української драми “Часо&Простір”. Книга охоплює новітню історичну драму з прадавньої минувшини до ХХ століття, презентуючи розмаїття жанрів і форм.

охопити інші території. Зрозуміли, що потрібен розширений погляд. Адже, приміром, хоча Шекспір і писав про Данію, але насправді Гамлет є англійським героєм. Можемо писати про античність, середньовіччя, давні часи, але все одно це буде пов’язано з нами, нашим поглядом, з іншого боку, такий підхід дає універсальність.

Говоримо не тільки про минуле і теперішнє, а й про майбутнє. Представлені драми – це не лише діагноз, а й прогноз...

Також пані Неда розповіла про дві свої п’єси, що були включені до антології. У драмі “Час чорного сонця” використано конкретний факт сонячного затемнення, а все інше авторська вигадка. Події відбуваються у середньовічній Італії: мандрівному актору “сірий кардинал” пропонує стати королем, а що з цього вийшло, глядачі дізнаються, провівши паралелі з Украї-

ною. Твір писався до останніх виборів президента в Україні, а потім авторка стала спостерігати, як здійснюється написане... Після відвідин Волині зрозуміла, що вистави за цією п’єсою можна грати в замках.

Друга п’єса – рок-опера “Повернення в ніколи”, написана за мотивами повісті Миколи Гоголя “Тарас Бульба”. До цього твору драматургиня додала багато свого. П’єса феміністична – авторка спробувала поглянути на події з жіночої точки зору. Неду Нежданну цікавило питання, чому козаки, які були одними з найпотужніших воїнів, яких наймали по всій Європі, програли свою державу. На її переконання, фатальна любов до ворога і ненависть до ближніх – це страшна небезпечна правда, яку нам треба осмислити для того, щоб рухатися вперед. П’єса має сценічну історію, музику до неї написав Іван Небесний.

Олег Миколайчук-Низовець розповів про свою п’єсу “Амазонмахія”. На його думку, актуальність вистави полягає в тому, що сучасне людство переживає таку саму кризу патріархату, як і в часи наприкінці матриархату.

До написання ще однієї п’єси – “Алхімія Карла XII” Олега Миколайчука-Низовця спонукав фільм Юрія Іллєнка “Молитва за гетьмана Мазепу”. Зацікавився цією тематикою, почав вивчати події, життя самого Мазепи. П’єса має два варіанти. В одному 25 діючих осіб, а в іншому – 4, може гратися на камерній сцені. Твір побудовано двома лініями. Перша – як Карл XII по життю йшов до зустрічі з Мазепою, а друга – як Мазепа до зустрічі з Карлом XII. Після Полтавської битви були втрачені дві потужні європейські держави, які могли стати ядром майбутньої Європи, але історія пішла іншим шляхом...

— Історична драма – базова річ для драматургії, – переконаний **Олександр Вігер**, автор “Яблука Помони”, притчі про Майдан, яка писалася диптихом з реалістичною драмою “Лабіринт” відразу після Революції Гідності. — А п’єси, які переживи віки, часто писалися про історичні події, починаючи від Софокла, Еврипіда, Шекспіра до Лесі Українки. Дуже важливим є пошук історичних паралелей. Історія нас вчить тому, що немає нічого нового. Змінюються обставини, одяг, музика, а люди – ні. Коли ми говоримо про якісь серйозні речі, то неважливо, мова йде про людину, яка зараз проходить вулицею чи стародавніх римлян, або греків. Через історію ми намагаємося зрозуміти себе.

— Свою п’єсу “Гойдалка, або Є в ангелів від лукавого” я написала 15 років тому, – зазначила **Анна Багряна**. — Її важко назвати історичною. Прагнула показати жіночу долю на тлі історичних обставин. Коли працювала на радіо, записала на диктофон розповідь мами моєї хрещеної з села Борова Фастівського району, що на Київщині. Цю жінку репресували за те, що була коханою і матір’ю борців за незалежність України, зокрема в арміях УНР і УПА. Історія мене дуже вразила, вирішила, що вона не може просто так зникнути. Частково використала її у своїй творчості. Намагалася показати долю жінки, якій не байдужа доля своєї Вітчизни...

Матеріали підготував **Едуард ОВЧАРЕНКО**

Творчі перехрестя Ярослава Милосердного

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Майбутній художник народився у селищі Іванівка на Одещині. Закінчив художньо-графічний факультет Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Ушинського. У своїй творчості віддає перевагу пленеру, працює в безпосередньому контакті з природою. Також створює окремі творчі композиції, станкові картини. Учасник численних обласних, всеукраїнських та міжнародних виставок. Автор персональних виставок у Дніпрі, Жовтих Водах, Лубнах, Олександрії, Києві. Картини знаходяться в музеях і приватних колекціях як в Україні, так і за кордоном.

“Любов. Саме цим почуттям насичені твори Ярослава, — до краєвидів, українських ландшафтів сходу, півдня, центру і півночі нашої країни, — пише історик мистецтва Андрій Будкевич. — Любов до історії свого краю, місця, де зараз проживає, всієї України. Він ніби вирішив скористатися двома порадами Григорія Сковороди: “Не шукай щастя за морем” і “... душу звеселяє споріднена праця”.

Простота. Може бути позначена як ясність. Це звільнення від плутанини, від надмірної наповненості буття чимось зайвим. Проте, щоб досягнути простоти, потрібно докласти чи не більше зусиль, ніж при створенні візрів складного. Видатний український художник О. Мурашко наголошував: “Будьте в мистецтві як діти, щирими і безпосередніми”. Він прислухався до цієї настанови.

Емоція. Вона не чужа картинам автора.

У Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району Києва відкрили виставку живопису художника з Жовтих Вод, члена НСХУ Ярослава Милосердного “Перехрестя”. Митець представив 52 роботи, більшість з яких створено протягом останніх трьох років.

Глибока емоція, то насамперед бажання, а малярство є наслідком тиску емоційного, від якого митець прагне звільнитися”.

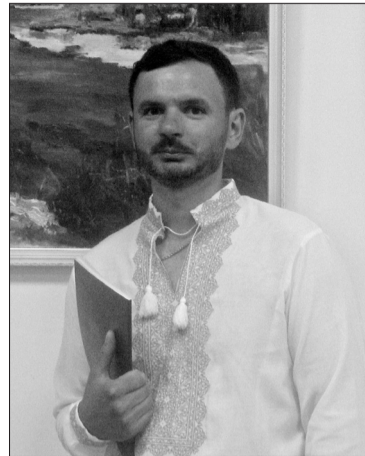
Відкриваючи виставку, арт-менеджер Муніципальної галереї Деснянського району **Олег Смаль** наголосив, що ця галерея представляє у своїх стінах тільки високе мистецтво. Постійно розширюється коло її авторів, крім українських, тут представляють і міжнародні проекти. Також ширшою стає географія митців. Цього разу свою творчість представляє молодий художник, який вже встиг багато досягти в царині живопису.

— Наприкінці минулого року мені зателефонував мій добрий приятель з Дніпра Андрій Будкевич і сказав, що побував на виставці чудового художника, було б добре представити його роботи і в Києві, — згадає народний художник України, лавреат Шевченківської премії **Валерій Франчук**. — У цей час ми формували

плани нашої галереї на 2021 рік, вирішили запланувати виставку Ярослава на липень.

Ярослав Милосердний живе в козацькому краї — Жовтих Водах. Подивіться, які в нього прекрасні роботи: і композиція, і колористика, і настрої. У кожній картині чарівна українська природа. Радію, що могутня ріка талановитих митців сучасної України поповнилася ще одним художником-професіоналом, який так самобутньо бачить наш український рай і так щиро відтворює на своїх полотнах його красу, історію та сьогодення. Сподіваюсь, що й інші київські музеї та галереї виявлять бажання зробити виставки робіт цього художника.

У нашій галереї мало не щомісяця відкриваються нові виставки, після яких художники дарують свої роботи. Вже маємо у своїй колекції близько 70 картин. Хотілося, аби з часом ця колекція переросла в музей...

Начальник управління культури Деснянського району міста Києва **Ігор Закомірний** підкреслив, що ця галерея збирає кращі роботи сучасних митців для наших нащадків. Побажав Ярославу Милосердному, аби згодом про його творчість знали не лише в Жовтих Водах та Києві, а й далеко за межами України. Член Національних спілок письменників та художників України **Михайло Горловий** звернув увагу на те, що Ярослав виробив оригінальний почерк, який можна впізнати. Побажав художнику розширювати тематику своїх робіт, можливо звернутися і до теми козацтва.

— З дитинства займався музикою, паралельно малював, вирішив опанувати цей фах професійно, — розповів **Ярослав Милосердний**. — Зізнаюся, ця дорога мені відкрилася легко. Спочатку навчався на підготовчих курсах, потім вступив до університету. Перша персональна виставка відбулася у місті Олександрії через рік після закінчення університету. Допомогли люди, які з'явилися у моєму житті, думаю, не випадково.

Частина представлених робіт створена на пленерах на Хортиці, у Чугуєві, Кам'янці-Подільському, на Одещині та Дніпропетровщині. Більшість робіт написав у Жовтих Водах, де зараз мешкаю. Україна вражає своєю красою. На нашій землі ще стільки незвіданого, тут безмежне поле для роботи. Крім пейзажів та натюрмортів, пишу портрети, які поки що не наважуюся виставляти на широкий загал. Думаю, що всі мої роботи об'єднає любов до життя, рідної матінки Землі. Впевнений, що не можна зупинятися на досягнутому, навпаки, потрібно вимогливіше ставитися до себе і рухатися уперед.

Назвою “Перехрестя” хотів підкреслити своє філософське ставлення до життя. Ми завжди перебуваємо на якомусь перехресті. Не знаємо, коли наша дорога може звернути праворуч чи ліворуч. Зустрічаємося з різними людьми, а залишаються близькі серцю, яких згадаєш усе життя.

Приємно, що мене тепло прийняли в столиці. Хоча мав кілька персональних виставок, але нинішня найприємніша.

СЛОВО Прогнози

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2021

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 74

на 1 місяць	21 грн 43 коп.	на півроку	115 грн 58 коп.
на 3 місяці	61 грн 29 коп.	на рік	225 грн 96 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогнози”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК
Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Прогнози” обов'язкове. Індекс газети “Слово Прогнози” — 30617

